ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 19 (1656) | Аўторак, 6 сакавіка 1962 года. | Цана 4 кап.

Інфармацыйнае паведамленне Аб Пленуме Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Савецкага Саюза

5 сакавіка 1962 года ў Вялікім Крамлёўскім палацы адкрыўся Пленум Цэнтральнага Камітэта КПСС.

На парадку дня Пленума пытанне аб задачах партыі па паляпшэнню кіраўніцтва сельскай гаспадаркай.

З дакладам «Сучасны этап камуністычнага будаўніцтва і задачы партыі па паляпшэнню кіраўніцтва сельскай гаспадаркай» выступіў Першы сакратар ЦК КПСС, Старшыня Савета Міністраў СССР таварыш М. С. Хрушчоў.

Для ўдзелу ў рабоце Пленума ЦК запрошаны першыя сакратары абкомаў партыі, якія не ўваходзяць у склад Цэнтральнага Камітэта, сакратары ЦК кампартый саюзных рэспублік, крайкомаў, абкомаў партыі, якія ведаюць пытаннямі сельскай гаспадаркі, старшыні Саветаў Міністраў аўтаномных рэспублік, выканкомаў, краявых і абласных Саветаў дэпутатаў працоўных, міністры сельскай гаспадаркі, нарыхтовак, саўгасаў, старшыні аб'яднанняў «Сельгастэхніка» саюзных і аўтаномных рэспублік, начальнікі краявых, абласных упраўленняў сельскай гаспадаркі, нарыхтовак і саўгасаў, старшыні абласных аб'яднанняў «Сельгастэхніка», кіраўнікі некаторых навукова-даследчых інстытутаў, кіруючыя работнікі міністэрстваў і цэнтральных ведамстваў, рэдактары цэнтральных газет і часопісаў, адказныя работнікі апарату ЦК КПСС і Савета Міністраў СССР.

Пленум ЦК КПСС працягвае сваю работу.

РАБОТНІК КУЛЬТУРЫ — ПРАПАГАНДЫСТ І АРГАНІЗАТАР

У жыцці ёсць многа дарог, і кожны чалавек выбірае сабе занятак па душы, па прызванню. Працуе на вёсцы бібліятэкар і любіць ён да самазабыцця кнігу, а ў сельскага кінамеханіка ляжыць душа да рацыяналізацыі і вынаходніцтва. Кожная прафесія па-свойму высакародная, па-свойму адкрывае прастор для творчых пошукаў.

І дзе б ні працаваў наш сучаснік — у горадзе ці на вёсцы, на прадпрыемстве ці ў калгасе, — спявае і радуецца яго сэрца, ёсць у яго свае ўцехі і хваляванні, калі душа яго гарыць да работы, а ў працы ляжыць творчы пачатак.

Для работнікаў культуры ініцыятыва і творчы неспакой з'яўляюцца абавязковай умовай. Інакш непазбежна зарасце сцяжынка да клубаў і бібліятэк, бо хто ж будзе заходзіць ва ўстановы культуры, калі там сумна і нудна, калі іх работа не абуджае цікавасці да новых спраў, не пашырае кругагляду чалавека.

Работа лепшых устаноў культуры вызначаецца ініцыятывай, творчым неспакоем. Вось загадчыца Гальшанскай сельскай бібліятэкі Ашмянскага раёна Марыя Піваварчук. Што зрабіла гэтая простая і сціплая жанчына? Чаму ў Гальшанах і навакольных вёсках яна карыстаецца такой вялікай павагай.

Нічога незвычайнага Марыя Піваварчук ніколі не рабіла. Наадварот, уся яе дзейнасць — гэта будзённыя клопаты, настойлівая руплівая работа.

Нялёгка весці вялікую грамадскую работу — быць сакратаром партыйнай арганізацыі і дэпутатам раённага Савета, завочна вучыцца ў інстытуце і адначасова заўжды трымаць сваю бібліятэку ў ліку першых. І Марыя Піваварчук умела спраўляецца з шматлікімі сваімі абавязкамі. Вядома, адна яна ніколі не здолела б дамагчыся поспехаў у рабоце: у зоне абслугоўвання гэтай бібліятэкі кнігу чытае кожны дарослы чытач! Увесь сакрэт у тым, што бібліятэкарка згуртавала вакол сваёй установы культуры шматлікі актыў. Пры бібліятэцы паспяхова працуе гурток грамадскіх прапагандыстаў кнігі. Кіруе заняткамі сама Марыя Піваварчук. І вось людзі, навучаныя ёю, паспяхова замяняюць бібліятэкарку ў час яе камандзіровак, выездаў на сесіі, памагаюць штодзённа прапагандаваць кнігу.

Праверана вопытам і практыкай, што справы ідуць добра ў тых установах культуры, дзе да работы прыцягнуты шырокі актыў. Нагадаем Прысынкаўскі сельскі клуб Уздзенскага раёна (загадчык — заслужаны дзеяч культуры рэспублікі П. Шыдлоўскі) ці Залескі сельскі дом культуры Смаргонскага раёна (дырэктар Ул. Сурмач).

Для іх работы характэрны актыўны ўдзел сельскай інтэлігенцыі, камсамольцаў і моладзі. Фактычна ўся клубная работа будуецца на грамадскіх асновах. Настаўнікі, спецыялісты сельскай гаспадаркі, медработнікі, калгасны актыў чытаюць лекцыі і даклады, выпускаюць насценныя і светавыя газеты, кіруюць гурткамі мастацкай самадзейнасці, самы актыўны ўдзел прымаюць у тэматычных вечарах, канферэнцыях чытачоў.

Мы лічым добрай з'явай, калі ў рабоце ўстановы культуры прымае ўдзел грамадскасць. І, тым не менш, далёка не кожны Дом культуры, клуб, бібліятэка маюць у сваім актыве добраахвотных памочнікаў. У чым жа тут справа? Прычыну трэба шукаць перш за ўсё ў інертнасці і абыякавасці саміх работнікаў культуры. Калі ў сэрцы іх холад і спакой, калі яны не нясуць людзям агонь сваёй душы, то хто ж адгукнецца на іх заклік, хто пойдзе да іх!

Мы сёння са здавальненнем можам сказаць, што ўсё менш і менш становіцца ў нас «маўчуноў», якія далей сцен сваіх устаноў культуры нічога не бачаць. Большасць нашых клубных і бібліятэчных работнікаў, а таксама кінамеханікаў выходзіць на прасторы жыцця і сэнс свайго прызвання бачыць у шырокім размаху грамадскай работы.

У Брэсцкай вобласці ўпершыню ў рэспубліцы нарадзіліся хатнія бібліятэкі. Мінула не так і багата часу, а ўжо сёння ў Беларусі працуе больш тысячы грамадскіх бібліятэк, 25 тысяч актывістаў прапагандуюць і распаўсюджваюць кнігу.

Прыемна адзначыць, што за апошні час значна ажывілася работа ўстаноў культуры Гродзенскай вобласці. Многія клубы, бібліятэкі сталі сапраўднымі маякамі на ніве культуры. На Гродзеншчыне нараджаецца многа цікавых спраў. Добра працуе Лідскі гарадскі няштатны аддзел культуры, аб вопыце якога сёння расказвае наша газета. Скідзельскі раённы аддзел культуры (загадчык В. Курута) першы ў рэспубліцы пачаў выпускаць «Веснік культасветработніка». Гэта своеасаблівы летапіс работы ўстаноў культуры. На яго старонках шырока прапагандуецца перадавы вопыт. Работнікі культуры змагаюцца за тое, каб не было ў раёне адстаючых культасветустаноў. Усе клубы і бібліятэкі працуюць тут без выхадных дзён. У дні, калі іх загадчыкі не могуць працаваць, іх замяняюць актывісты.

Добрых спраў у нас сапраўды нараджаецца нямала. Вось, у Гомельскім раённым аддзеле культуры (загадчык Я. Руманоўскі) добра працуе аўтаклуб, з якім выязджае ў калгасы і саўгасы агітбрыгада раённага Дома культуры. У масавай бібліятэцы № 1 Кастрычніцкага раёна г. Мінска (загадчык Л. Фрыд) шырокую папулярнасць заваяваў клуб сяброў беларускай літаратуры. Нясвіжскія кінафікатары выступілі ініцыятарамі новай вялікай справы — яны змагаюцца за захаванне кінаапаратуры, за падаўжэнне тэрміну яе службы. А ў Івацэвіцкім і Чавускім раёнах кожная кінаўстаноўка штомесячна выконвае план абслугоўвання сельскага гледача. У рэспубліцы сёння працуе 16 няштатных аддзелаў культуры. У грамадскіх праўленнях клубаў, бібліятэк занята звыш шасці тысяч актывістаў.

Задача цяпер заключаецца ў тым, каб літаральна па крупінцы збіраць і распаўсюджваць вопыт нашых маякоў. Ёсць у нас Рэспубліканскі метадычны кабінет культасветработы, працуюць метадычныя кабінеты пры Дзяржаўнай бібліятэцы імя Леніна і абласных бібліятэках. Але ўсе яны працуюць надзвычай марудна і непаваротліва. Ужо больш года ў Беларусі дзейнічаюць няштатныя аддзелы культуры. Пра іх цяпер усюды гавораць, а яшчэ і сёння Рэспубліканскі метадычны кабінет культасветработы не выпусціў у свет ніводнай брашуры ці плаката аб іх вопыце. Метадычныя кабінеты адстаюць ад жыцця, не паспяваюць адлюстроўваць яго імклівы бег. Значыць, трэба нешта такое зрабіць, каб добрыя справы не чакалі па году, пакуль метадысты «абагуляць» вопыт маякоў культасветработы. Трэба шукаць нейкія іншыя, больш дзейсныя і аператыўныя сродкі для прапаганды перадавога вопыту. Відаць, не варта ганяцца за вялікімі брашурамі ў некалькі друкаваных аркушаў. Нам больш патрэбны баявыя, надзённыя лістоўкі і плакаты, якія лягчэй і хутчэй выпусціць у свет.

Мы будуем камуністычнае грамадства. Народ — рашаючая сіла ў будаўніцтве камунізма. «Ад культурнага росту насельніцтва ў вялізарнай ступені залежаць уздым прадукцыйных сіл, прагрэс тэхнікі і арганізацыя вытворчасці, павышэнне грамадскай актыўнасці працоўных, развіццё дэмакратычных асноў самакіравання, камуністычная перабудова быту», — гаворыцца ў Праграме КПСС.

Усёй сваёй работай нашы ўстановы культуры абавязаны цяпер як найшырэй прапагандаваць рашэнні гістарычнага XXII з'езда партыі, Праграму КПСС. Мы не можам і не павінны цяпер працаваць па старынцы. Ад нас, работнікаў культуры, партыя патрабуе быць заўжды ў дарозе, у пошуках новага і перадавога, не заспакойвацца на дасягнутым. Клубы, бібліятэкі і дамы культуры павінны лічыць найпершым сваім абавязкам памагаць мясцовым партыйным арганізацыям ажыццяўляць велічную праграму пабудовы камунізма ў нашай краіне.

Прапаганда камуністычнай працы, вопыту тых, хто ўжо сёння жыве і працуе па-камуністычнаму, барацьба з перажыткамі капіталізму ў свядомасці людзей — пачэсны абавязак работнікаў культуры. Трэба клапаціцца аб культурным росце кожнага савецкага чалавека, аб эстэтычным выхаванні ўсіх працоўных, фарміраванні ў народзе высокіх мастацкіх густаў.

Работнік культуры — гэта перш за ўсё прапагандыст партыйнага слова, прапагандыст вялікіх і неўміручых ленінскіх ідэй. Лепшыя работнікі культуры нашай рэспублікі — людзі гордай і вялікай душы. Сваім працоўным прыкладам яны нікому не даюць заспакойвацца на дасягнутым.

ХВАЛЮЮЧЫЯ СУСТРЭЧЫ

Па-святочнаму аформлены Дом культуры будаўнікоў Бярозаўскай ДРЭС. Сюды на сустрэчу з кандыдатамі ў дэпутаты Вярхоўнага Савета СССР па Кобрынскай выбарчай акрузе сабраліся рабочыя і служачыя буйнейшай новабудоўлі Беларусі.

Кароткім уступным словам сход адкрыў начальнік будаўніцтва Ул. Баброў. Ён дае слова даверанай асобе электрыку Ул. Соўпель, які гаворыць аб знатным брыгадзіру паляводчай брыгады калгаса «Новы шлях» Кобрынскага раёна Надзеі Іосіфаўне Місюк — кандыдаце ў дэпутаты Савета Саюза.

На трыбуне давераная асоба, начальнік жыллёвага ўчастка Бярозаўскай ДРЭС, Р. Віленскі. Ён гаворыць аб жыцці і творчым шляху выдатнага майстра тэатральнага мастацтва, народнага артыста СССР Глеба Паўлавіча Глебава-Сарокіна — кандыдата ў дэпутаты Савета Нацыянальнасцей.

Затым выступілі брыгадзір прамысловага ўчастка І. Ленкавец, дзяжурны слесар электрастанцыі П. Саломін, майстар М. Спектарскі. Усе выступаючыя заявілі, што ў дзень выбараў адзінадушна аддадуць галасы за лепшых сыноў і дочак нашага народа, кандыдатаў народнага блока камуністаў і беспартыйных.

На сходзе цёпла сустрэлі выбаршчыкі выступленні кандыдатаў у дэпутаты Вярхоўнага Савета СССР Н. Місюк і Г. Глебава-Сарокіна, якія выказалі падзяку за давер'е і запэўнілі выбаршчыкаў, што прыкладуць усе намаганні, каб апраўдаць высокае званне народнага выбранніка.

Пасля перапынку для выбаршчыкаў была паказана дзея са спектакля «Паўлінка» у пастаноўцы групы артыстаў Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы з удзелам народнага артыста СССР Г. Глебава-Сарокіна, народнай артысткі СССР Л. Ржэцкай, заслужанай артысткі БССР Г. Макаравай, народнага артыста БССР Ул. Дзядзюшкі, артыстаў Б. Дакальскай і Ул. Кудрэвіча.

Затым былі паказаны фрагменты са шматлікіх кінафільмаў у якіх здымаўся Г. Глебаў-Сарокін.

Такія ж хвалюючыя і радасныя сустрэчы выбаршчыкаў з кандыдатамі ў дэпутаты Вярхоўнага Савета СССР Н. Місюк і Г. Глебавым-Сарокіным адбыліся ў Кобрыне, Ружанах, Пружанах, Бярозе.

На здымку — народны артыст СССР Г. Глебаў-Сарокін выступае перад выбаршчыкамі Бярозаўскай ДРЭС.

Працягваем размову аб тэатральным мастацтве.

Аб праблемах, якія турбуюць сёння тых, хто рыхтуе сябе да сцэнічнай творчасці, гаворыць у сваім артыкуле студэнт рэжысёрскага факультэта Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута П. Бекіш.

Асобныя заўвагі ў адрас тэатральных калектываў рэспублікі выказваюць чытачы: Е. Завяртайла (Гомель), І. Хлусава і В. Івоніна (Смалявіцкі раён).

Наступнае слова — пісьменніку Б. Бур'яну.

ШТО НАС ЧАКАЕ...

Раздумваючы над тымі патрабаваннямі, якія час ставіць перад рэжысёрамі і акцёрамі, мне хочацца праз газету выказаць думку аб тэатральным будучым. Якім шляхам ісці далей, як жыць і працаваць? Мастацтва павінна праўдзіва і ярка адлюстроўваць рэчаіснасць, [illegible] і пераконаўча паказваць думкі і пачуцці [illegible], і выхоўваць усё, што нам спрыяе руху наперад.

Не часта радуюць гледача нашы тэатры добрымі спектаклямі аб сучаснасці. Многія ў гэтым віняць адсутнасць добрых п'ес. Гэта, зразумела, прычына важная, але не адзіная. Мне хочацца тут прывесці прыклад з п'есай К. Губарэвіча «Брэсцкая крэпасць», якую ў свой час правалiў Тэатр імя Янкі Купалы і выдатна паставіў Тэатр імя Ленінскага камсамола Беларусі ў Брэсце. У чым справа? Вядома, акцёры-купалаўцы стаяць вышэй па майстэрству за акцёраў брэсцкага тэатра. Але справа ў тым, што ўвесь калектыў абласнога тэатра працаваў над гэтай п'есай з небывалым творчым запалам. Акцёры, як кажуць, зжыліся са сваімі героямі. Вялікую ролю адыгралі тут гутаркі з відавочцамі, удзельнікамі абароны Брэсцкай крэпасці. Работа над п'есай моцна згуртавала ўсіх удзельнікаў спектакля. Гэта было адзінае дыханне акцёраў, рэжысёра А. Міронскага і драматурга. Шкада, што ў наступных спектаклях калектыў тэатра не здолеў поўнасцю захаваць гэтае адзінае творчае дыханне. Калі на нейкі час і з'яўляліся ўспышкі сапраўднага майстэрства, то яны адразу ж гаслі. І, мне здаецца, адна з галоўных прычын гэтага — у стракатасці густаў, разнаколернасці творчых «веравызнанняў», якія жывуць у адным калектыве.

Паўстае пытанне, якую пазіцыю займаць моладзі, што заканчвае тэатральныя інстытуты і трапляе ў такія тэатры?

У апошнія гады свайго жыцця К. С. Станіслаўскі распрацаваў метад дзейснага аналізу. Гэты метад, мэта якога прымусіць акцёра з найбольшай аддачай працаваць над сваёй роллю, актыўна мысліць і шукаць, многімі прызнаецца як лепшы. Дзякуючы яму больш арганічна, свабодна, больш поўна можна раскрыць у рабоце з акцёрам усё багацце жыцця «чалавечага духу».

Аднак тут ёсць многа «але»... Першае з іх і, бадай, асноўнае ў тым, што гэты метад патрабуе вялікай самастойнай работы акцёра над роллю. Патрабуецца, каб акцёры, пасля атрымання задання ад рэжысёра, самастойна рэпеціравалі і прыходзілі на агульную рэпетыцыю падрыхтаванымі.

Некаторыя акцёры старэйшага і сярэдняга пакалення, якія прывыклі працаваць з вялікім застольным перыядам і з тэкстам у руках, ставяцца з недаверам да новага метаду і да рэжысёра, які прапануе яго. І, трэба сказаць, што яны маюць на тое свае падставы. Малады рэжысёр, які скончыў інстытут, меў магчымасць самастойна працаваць гэтым метадам у вучэбных умовах не больш як год-паўтара. Прыйшоўшы ў тэатр, ён яшчэ не зусім цвёрда стаіць на нагах, а дапамогі яму ніхто не аказвае. Такім чынам, удасканальваць майстэрства маладому рэжысёру няма дзе, і таму вялікай настойлівасці, упэўненасці ў дасягненні сваёй мэты ён праявіць не можа.

Некалькі гадоў назад у Брэсцкім тэатры імя Ленінскага камсамола Беларусі працавала галоўным рэжысёрам выхаванка Дзяржаўнага інстытута тэатральнага мастацтва І. Манухіна, якая скончыла курс А. Папова і М. Кнебель. Сумнявацца ў педагагічных і рэжысёрскіх здольнасцях А. Папова не даводзіцца. І чалавек, які атрымаў дыплом рэжысёра ў такога выдатнага майстра нашай савецкай рэжысуры, не мог быць прафесіянальна непадрыхтаваным. Могуць толькі ўзнікнуць некаторыя сумненні ў арганізатарскіх здольнасцях І. Манухінай. Але факт застаецца фактам — усе спробы І. Манухінай прывіць метад дзейснага аналізу не далі жаданых вынікаў. Скончылася тым, што творчыя магчымасці тэатра значна знізіліся, калектыў у аснове сваёй перастаў давяраць галоўнаму рэжысёру. Манухінай нічога не заставалася рабіць, як пакінуць тэатр.

Аналагічныя прыклады можна прывесці і з практыкі работы іншых тэатральных калектываў нашай краіны, дзе спробы працаваць гэтым творчым метадам скончыліся няўдачай. На працягу многіх год пытанне застаецца адкрытым...

Ёсць яшчэ ў тэатрах акцёры з паніжанай творчай актыўнасцю, як ужо аб гэтым пісаў у сваім артыкуле прафесар Д. Арлоў. Яны, вядома, усімі сіламі будуць супраць метаду, які патрабуе вялікага гарэння, поўнай аддачы мастацтву, актыўнага грамадзянскага тэмпераменту.

І вось выпускнік Тэатральнага інстытута, які скончыў рэжысёрскі або акцёрскі факультэт і якога на працягу 4-5 год вучылі працаваць па метаду дзейснага аналізу, вымушаны адмовіцца ад яго і непрыкметна прыстасоўвацца да прыёмаў і сродкаў, якімі працуе той тэатр, куды яго накіравалі. Іншы раз гэта прыводзіць да курʼёзаў. Такое, напрыклад, адбылося з адным педагогам Тэатральна-мастацкага інстытута. Прагледзеўшы спектакль аднаго з нашых тэатраў, у якім іграў яго былы вучань, педагог паклікаў яго да сябе і сказаў:

— Прашу цябе, не лічы мяне сваім настаўнікам. Я цябе ніколі не вучыў таму, што я сёння ўбачыў.

Варта адзначыць, што, будучы ў інстытуце, гэты студэнт даволі добра паказаў сябе ў радзе роляў.

Д. Арлоў піша ў сваім артыкуле, што выпускнікі нашага інстытута мала зрабілі для ўздыму тэатра імя Якуба Коласа. Але гэта проста шчаслівы «выпадак», што амаль два выпускі акцёрскага факультэта інстытута былі запрошаны адразу ў адзін тэатр. І інстытуцкі агонь, маладосць, шчырасць далі свае вынікі. Якім будзе лёс здольнай групы выпускнікоў, сказаць цяжка, бо ўжо цяпер з артыкула Ц. Сяргейчыка мы бачым, што там не так ужо ўсё добра.

Гэта ж не сакрэт, што большасць рэжысёраў вельмі асцярожна адносіцца да прыняцця ў калектыў такой вялікай групы моладзі. Асноўная іх стаўка — на сярэдняе і старэйшае пакаленне, а моладзі іншы раз даюць ролі толькі ад выпадку да выпадку.

Такім чынам атрымліваецца, што ў кожны тэатр у сярэднім у год прыходзяць 2-3 выпускнікі інстытута, а часам трапляе і малады рэжысёр. Безумоўна, гэтыя выпускнікі-адзіночкі ніякага ўплыву, ніякага свежага струменю ўнесці ў калектыў не могуць.

Мне здаецца, што для хутчэйшага развіцця больш эфектыўных метадаў работы, для распрацоўкі метаду дзейснага аналізу К. С. Станіслаўскага, для выхавання рэжысёрскіх кадраў і выхавання новых творчых калектываў наспела неабходнасць у стварэнні тэатраў-студый аднадумцаў.

З гісторыі нашай тэатральнай культуры мы ведаем, якую вялікую ролю адыгралі студыі, што ствараліся ў першае дваццацігоддзе Савецкай улады. Незвычайны ўплыў яны аказалі на развіццё нашай савецкай рэжысуры! Добрае пачынанне ў гэтых адносінах робіць арганізаваны ў Маскве некалькі год назад тэатр-студыя «Сучаснік».

Нядаўна студэнты двух старшых курсаў рэжысёрскага факультэта нашага інстытута былі ў Маскве і пазнаёміліся з спектаклямі маскоўскіх тэатраў. Мы прагледзелі шмат спектакляў і сярод лепшых — работы «Сучасніка»: «Голы кароль», «Чацвёртыя» і іншыя. І няхай яшчэ ёсць у гэтым тэатры свае цяжкасці, недахопы, якія, мне здаецца, звязаны з цяжкасцю ў справе падбору неабходнага для сённяшняга дня рэпертуару, але ўсё ж гэты калектыў маладых, творча згуртаваных акцёраў карыстаецца вялікай любоўю ў гледачоў.

Выключная самадысцыпліна, самаахвярнасць у працы, чуйныя і ўважлівыя адносіны да справы, захаванне лепшых традыцый МХАТа — усё гэта стварае ў тэатры «Сучаснік» сапраўдную творчую атмасферу і ставіць яго ў шэраг лепшых тэатраў нашай краіны.

На працягу многіх год ідзе размова аб тым, што для лепшай падрыхтоўкі рэжысёрскіх і акцёрскіх кадраў у нашай рэспубліцы трэба адкрыць пры інстытуце вучэбны тэатр. Але ні дзіўна, Міністэрства вышэйшай, сярэдняй і спецыяльнай адукацыі, да якога «адносіцца» інстытут, не можа вырашыць гэтага пытання. [illegible] патрабаванні гледачоў. Нам, творчай моладзі, і ўсім работнікам тэатральнага мастацтва, Міністэрству культуры і ЦК камсамола Беларусі трэба няспынна клапаціцца аб гэтым. Ці будуць гэта тэатры-студыі ў выглядзе філіяла пры нашых буйных тэатрах, ці зусім адасобленыя калектывы накшталт маскоўскага «Сучасніка», назавуць іх «эксперыментальнымі тэатрамі» або студыямі — гэта не мае значэння. Галоўнае каб маладыя рэжысёры і акцёры мелі сваю базу, поўную творчую свабоду і атрымлівалі пэўны час неабходную дапамогу ад майстроў, якія вучылі іх у інстытуце. Не вырашыўшы гэтага пытання, мне здаецца, нельга думаць аб карэнным паляпшэнні драматычнага мастацтва ў рэспубліцы. Аб стварэнні такіх тэатраў-студый марыў яшчэ ў свой час К. С. Станіслаўскі. Ён пісаў: «Мы лічым няправільным выпуск асобных акцёраў і рэжысёраў, якія, рассеяўшыся па ўсёй прасторы Саюза, згубяцца ў агульнай масе іншых работнікаў тэатра, што выхаваны і працуюць у іншай сістэме, чым наша».

Праз паўтара-два гады ў нашым інстытуце адбудуцца першыя выпускі рэжысёрскага факультэта. Гэтая новая з'ява ў тэатральным жыцці рэспублікі, нам здаецца, павінна быць адзначана стварэннем такога тэатра, у якім моладзь, выхаваная на лепшых традыцыях савецкай рэжысуры, магла б ствараць спектаклі, вартыя нашага вялікага часу.

П. БЕКІШ,
студэнт рэжысёрскага факультэта Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута.

КАБ УСЁ БЫЛО ДАКЛАДНА

Заўсёды, калі на торфапрадпрыемства «Чырвоны сцяг» прыязджае Тэатр імя Янкі Купалы, паглядзець яго спектаклі прыходзяць не толькі рабочыя, але і калгаснікі з навакольных вёсак. Іх цікавіць, што новае прывёз тэатр на гэты раз.

А на нашай клубнай сцэне за апошні час прайшло нямала спектакляў у пастаноўцы купалаўцаў. Сярод іх: «Людзі і д'яблы» К. Крапівы, «У ціхім завулку» А. Маўзона, «Востраў Афрадзіты» А. Парніса, «Ён уцякае ад ночы» бр. Тур, «Лявоніха на арбіце» А. Макаёнка і іншыя.

Гледачы вельмі ўдзячны тэатральным калектывам, калі яны ставяць спектаклі на сучасныя тэмы. Да спадобы прыйшлася ўсім камедыя «Лявоніха на арбіце». Гэта дасціпны, сучасны твор. Але нельга сказаць, каб спектакль быў сыграны на нашай сцэне ад пачатку да канца на адным узроўні. У пагоні за знешнім эфектам артысты часта «давалі крэн» у бок гратэску. Але «крэн» гэты не рабіў больш эфектыўнай ігру. Гратэск не толькі не станавіўся мастацкім сродкам сцэнічнага паказу, але і выглядаў як ігра дзеля ігры.

Вельмі бывае непрыемна, калі ў дыялогу артыста пачынаеш улоўліваць словы з неўласцівым беларускай мове акцэнтам. А часам артысты не прытрымліваюцца тэксту п'есы і ўжываюць рускія словы.

У кожным спектаклі вялікае значэнне маюць дэкарацыі. Яны дапамагаюць ярчэй уявіць час і абставіны, у якіх дзейнічаюць героі. Якія ж дэкарацыі прывозіць тэатр для паказу спектакляў на клубнай сцэне? У большасці выпадкаў дэкарацыі наогул адсутнічаюць, артысты іграюць на голай сцэне. А калі што і прывозяць, дык гэта звычайна абшарпаныя, цьмяныя стаўкі і заднікі. Улічваючы спецыфіку клубнага асвятлення, дэкарацыі павінны быць яркія, выразныя.

Сярод сельскіх гледачоў многа ўдзельнікаў мастацкай самадзейнасці. Яны прыходзяць на выязны спектакль, каб павучыцца майстэрству ў прафесіянальных артыстаў. І таму ігра тэатральных калектываў павінна быць дасканалай і на сельскай сцэне.

І. ХЛУСАВА,
настаўніца Пліскай сярэдняй школы,
В. ІВОНІНА,
вучаніца-дзевяцікласніца.
Смалявіцкі раён.

ДВА ПЫТАННІ

У размове аб тэатры, якая вядзецца ў газеце «Літаратура і мастацтва», мне хочацца задаць два пытанні калектыву Гомельскага абласнога драматычнага тэатра.

ПЫТАННЕ ПЕРШАЕ. Чаму ў вас, таварышы, так мала спектакляў, разлічаных на дзіцячага гледача? За апошнія тры гады вы паставілі для дзяцей толькі дзве п'есы: «Аленькая кветка» і «Том — вялікае сэрца».

У нашым горадзе няма ні Тэатра юнага гледача, ні Тэатра лялек. Хто ж, акрамя вас, паклапоціцца пра маленькіх гамяльчан? Яны цягнуцца да тэатра, любяць яго. Гэтую любоў трэба ўмацоўваць і развіваць.

Я памятаю гутарку двух падлеткаў пасля спектакля «Імем рэвалюцыі» М. Шатрова. З якім захапленнем гаварылі яны пра герояў гэтага твора, сярод якіх, дарэчы, ёсць два падлеткі! «Імем рэвалюцыі» — п'еса, разлічаная на дарослага гледача. Але яе рамантычны накал з гэткім жа захапленнем успрымаецца і дзецьмі. Чаму б не ўключаць такія п'есы ў рэпертуар часцей? А Гомельскі тэатр нават у святочныя ранішнікі паказвае дзецям «дарослыя» пастаноўкі, накшталт «Прыгажуна-мужчыны» ці «Лявоніхі на арбіце».

Дарэмна тэатр пазбягае «хрэстаматыйнай» класікі. Наладзіўшы сувязь са школамі горада, тэатр мог бы праводзіць там цікавыя літаратурныя вечары з мастацкім чытаннем класічных твораў, з інсцэніроўкамі. Ва ўсім гэтым, як мне здаецца, ролю першай скрыпкі павінна адыгрываць тэатральная моладзь.

ПЫТАННЕ ДРУГОЕ. Чаму ў нашым тэатры так мала цікавых спектакляў, якія былі б святам культуры?

Не ведаю, як адкажуць на гэта работнікі тэатра. Мне ж здаецца, што справа тут не толькі ў асобных праліках акцёраў і рэжысуры. Напэўна, тут мае шкодны ўплыў і «адгароджанасць» ад тэатральнага жыцця краіны. Сапраўды, калі які-небудзь цікавы творчы калектыў прыязджае ў Гомель, наш тэатр у гэты час едзе куды-небудзь на гастролі. Нашы артысты не бачаць творчасці іншых тэатраў, не маюць магчымасці вучыцца ў іх.

Раней для ўдзелу ў сваіх спектаклях тэатр запрашаў славутых майстроў са сталічнай сцэны. Народны артыст РСФСР Барыс Бабачкін выконваў на гомельскай сцэне ролю Івана Рыбакова ў аднайменнай п'есе В. Гусева. Заслужаная артыстка РСФСР Ніна Алісава — Ларысу ў «Беспасажніцы» А. Астроўскага. Гэта было вельмі цікава і карысна гледачам і тэатру, уносіла новую плынь у творчае жыццё.

Чаму ж зараз тэатр не практыкуе такіх запрашэнняў?

Е. ЗАВЯРТАЙЛА,
загадчыца гарадской дзіцячай бібліятэкі.
г. Гомель.

МАГІЛЁЎ ПЕРАДВЫБАРНЫ

ТВОРЧЫЯ СПРАВАЗДАЧЫ

— Як рыхтуюцца да выбараў у Вярхоўны Савет СССР пісьменнікі Магілёва? — такое пытанне задалі мы па тэлефоне старшыні Магілёўскага аддзялення Саюза пісьменнікаў П. Шасцерыкову.

— Празаікі і паэты Магілёўшчыны многія свае творы прысвячаюць роднай Камуністычнай партыі, — паведамляе П. Шасцерыкоў. — Аб гэтым сведчыць і апошні нумар літаратурнага радыёчасопіса «Прыдняпроўе», які з'явіўся творчай справаздачай. У радыёчасопісе прынялі ўдзел А. Пысін, В. Матэвушаў, В. Ракаў, І. Аношкін. Яны прачыталі свае новыя вершы і апавяданні, прысвечаныя героям сямігодкі.

Пісьменнікі разам з членамі літаратурнага аб'яднання пры газеце «Магілёўская праўда» падрыхтавалі літаратурныя старонкі для абласных газет «Віцебскі рабочы» і Ровенскай абласной газеты братняй Украіны. На апошняй літаратурнай серадзе, якая адбылася ў рэдакцыі «Магілёўскай праўды», мы абмеркавалі чарговую літаратурную старонку, якая складзена з песень, вершаў, апавяданняў.

ПАРАДЫ І КАНСУЛЬТАЦЫІ

Метадысты абласнога Дома народнай творчасці ў пачатку года аказалі дапамогу сельскім калектывам мастацкай самадзейнасці. Яны разаслалі харавым, танцавальным і драматычным гурткам метадычныя распрацоўкі па арганізацыі канцэртаў, вечароў, а таксама афармленню культасветустаноў да дня выбараў. Затым у раёны выехалі работнікі абласнога Дома народнай творчасці А. Борчык, Н. Даніленка, А. Голыш, С. Карачаеў, Ул. Мігдалёў. Яны наведалі сельскія ўстановы культуры Глускага, Клімавіцкага, Крычаўскага, Бабруйскага раёнаў, дапамаглі парадамі ўдзельнікам гурткоў мастацкай самадзейнасці. Цяпер многія калектывы паспяхова выступаюць перад сельскімі выбаршчыкамі. Так, на выбарчых участках Клімавіцкага раёна самадзейныя артысты далі 48 канцэртаў, актывісты сельскіх клубаў і хат-чытальняў правялі 18 тэматычных вечароў. У Бабруйскім раёне адбылося 40 канцэртаў. Агітбрыгада Магілёўскага раёна правяла 23 вечары.

ТЭАТР—ВЫБАРШЧЫКАМ

У гэтыя дні абласны драматычны тэатр паспяхова паказвае гледачам свае спектаклі «Лявоніха на арбіце», «Час кахаць», «Сяржант міліцыі». Але асабліва добрая сувязь умацавалася з сельскім гледачом. Артысты — частыя госці ў працаўнікоў палёў. За апошні час майстры сцэны наведалі калгасы «Расія», торфапрадпрыемства «Ухлядзь», саўгасы «Быхаўскі», «Грудзінаўскі» і іншыя.

На выбарчым участку № 8 г. Магілёва пабывалі артысты С. Яварскі, Ю. Гальперына, З. Малчанава, М. Бярозкін і іншыя. Яны паказалі выбаршчыкам урыўкі са спектакляў.

Днямі ў Мінску адбудзецца рэспубліканская нарада работнікаў культуры, якая падвядзе вынікі выканання сацыялістычных абавязацельстваў за мінулы год і прыме новыя абавязацельствы.

Сёння мы змяшчаем некалькі матэрыялаў пра новае ў рабоце культасветустаноў рэспублікі.

НАШ НЯШТАТНЫ

Горад Ліда з кожным годам расце і прыгажэе. За апошні час значна пашырылася сетка культасветустаноў. Пабудаваны прыгожы клуб чыгуначнікаў. У перадз'ездаўскія дні абутнікі атрымалі ў падарунак Палац культуры. Свае клубы, бібліятэкі створаны на ўсіх прадпрыемствах горада.

Аднак работа гарадскіх устаноў культуры не задавальняла патрабаванняў працоўных. Раённы аддзел культуры, у падпарадкаванні якога раней знаходзіліся і гарадскія ўстановы, не здольны быў кіраваць такім вялікім участкам работы.

Гэта і навяло на думку стварыць гарадскі аддзел культуры на грамадскіх пачатках. У склад яго ўвайшлі загадчык і восем інструктараў. У большасці сваёй гэта вопытныя таварышы, якія добра ведаюць асаблівасці культурна-масавай работы. Сярод першых энтузіястаў былі загадчыца гарадской бібліятэкі тав. Зялінская, дырэктар клуба чыгуначнікаў тав. Малодчынін.

— З чаго пачаць? — стаяла перад намі пытанне ў першыя дні работы грамадскага аддзела.— Як арганізаваць яго дзейнасць? Аддзел жа няштатны.

Мы вырашылі пашырыць актыў аддзела і стварыць савет аддзела культуры, які складаецца з адзінаццаці чалавек. Добраахвотна прапанавалі свае паслугі дырэктар музычнай школы тав. Цупрыняк, лектар гаркома партыі тав. Паўлаў, дырэктар Дома піянераў тав. Нарышкіна, інспектар гарадскога аддзела народнай асветы тав. Разнічэнка і іншыя.

На першым пасяджэнні савета размеркавалі абавязкі паміж яго членамі. За кожным інструктарам замацаваны некалькі культасветустаноў горада.

На пасяджэннях савета, якія праводзім раз у месяц, абмяркоўваем справаздачы кіраўнікоў устаноў культуры аб іх рабоце. Разам з імі дамаўляемся, што трэба зрабіць, каб палепшыць культурна-масавую работу сярод працоўных.

Галоўную ўвагу звяртаем на тое, каб усе памяшканні, у якіх размешчаны клубы, бібліятэкі, чырвоныя куткі, былі добра абсталяваны, каб наведвальніку было прыемна зайсці ў нашы асяродкі культуры. Гэтую задачу мы вырашылі параўнаўча лёгка. Цяпер у нашых клубах, бібліятэках з'явіліся прыгожыя лозунгі, плакаты, дыяграмы, якія расказваюць пра веліч Праграмы нашай партыі, пра рашэнні XXII з'езда КПСС.

Наступны наш клопат—стварыць на кожным прадпрыемстве, ва ўстановах і школах калектывы мастацкай самадзейнасці. Цяпер пры гарадскім Доме культуры працуюць ансамбль песні і танца, харавы, танцавальны, акрабатычны гурткі. Добра працуюць самадзейныя гурткі медыцынскіх работнікаў, чыгуначнікаў, на абутковай фабрыцы. Многае зрабілі нашы ўстановы культуры ў дні падрыхтоўкі да гістарычнага XXII з'езда КПСС. Ва ўсіх клубах і бібліятэках горада была абноўлена наглядная агітацыя, праведзена свята песні, прысвечанае з'езду партыі. У ім прыняло ўдзел у два разы больш самадзейных артыстаў, чым іх было ў 1960 годзе.

Па ініцыятыве нашага пазаштатнага аддзела культуры пачалі праводзіцца дні працоўнай славы. Каб больш рабочых прымала ўдзел у гэтых святах камуністычнай працы, мы праводзім іх летам у гарадскім парку. Такім чынам, свята рабочых аднаго прадпрыемства становіцца святам усіх.

Пры актыўным удзеле нашага аддзела ва ўстановах культуры горада праведзены тэматычныя вечары: «XXII з'езду—дастойную сустрэчу», аб дружбе і таварыскасці і іншыя.

Яшчэ больш актыўна пачаў працаваць няштатны аддзел культуры пасля XXII з'езда КПСС. Давесці рашэнні з'езда да кожнага савецкага чалавека — стала дэвізам нашай работы. Па гэтаму пытанню правялі семінар работнікаў культуры горада.

Цяпер ва ўсіх установах культуры афармлены плакаты і стэнды: «Маральны кодэкс будаўніка камунізма», «Ленін заўсёды з намі», «Космас наш!». Па-ранейшаму праводзім тэматычныя вечары, лекцыі і даклады, сустрэчы з перадавікамі вытворчасці. Надзвычай цікава прайшоў тэматычны вечар «Чалавек ідзе ў заўтра», які адбыўся ў гарадскім Доме культуры. Лектары і дакладчыкі нашага аддзела прачыталі звыш ста лекцый па рашэннях XXII з'езда КПСС.

Штомесяц праводзім нарады грамадскіх інспектараў. Нядаўна на савеце аддзела культуры была заслухана справаздача выконваючага абавязкі дырэктара гарадскога Дома культуры. Прааналізаваўшы яго работу, мы прыйшлі да вываду, што пакідаць яго на гэтай пасадзе далей нельга. Праз некаторы час на гэтую пасаду знайшлі другога таварыша.

Няштатны аддзел культуры цікавіцца пытаннямі добраўпарадкавання горада. Па яго ініцыятыве ў гарадскім парку пабудавана танцавальная пляцоўка, устаноўлены фантан, прыгожа аформлена «алея казкі» для дзяцей.

З кожным днём грамадская аснова ў рабоце ўстаноў культуры горада расце і пашыраецца. На прадпрыемствах горада 15 актывістаў загадваюць перасоўкамі, створаны дзве грамадскія і дзве хатнія бібліятэкі. Пры гарадской бібліятэцы пачала працаваць школа, якая рыхтуе грамадскіх прапагандыстаў кнігі. У бліжэйшы час адкрыецца школа, якая будзе рыхтаваць масавікоў.

Установы культуры горада шэфствуюць над сельскімі клубамі і бібліятэкамі. Работнікі іх — частыя госці ў вёсцы, яны памагаюць ім у рабоце.

Наш няштатны аддзел культуры працуе крыху больш года, вялікага вопыту мы яшчэ не набылі. Ведаем, што ў рэспубліцы працуюць няштатныя аддзелы культуры і ў іншых раёнах і абласцях. Але як яны працуюць, што цікавага ў іх дзейнасці, мы не ведаем.

Было б добра, каб Міністэрства культуры БССР арганізавала семінар пазаштатных загадчыкаў аддзелаў культуры. Варта, каб рэспубліканскі метадычны кабінет культасветработы вывучыў вопыт лепшых аддзелаў і выдаў брашуру ці плакат.

Н. ЗУБЕНКА,
загадчык няштатнага аддзела культуры Лідскага гарвыканкома.

Тры сябры: Мікола Казакевіч, Змітрок Алейнік і Міхась Навіцкі. Яны вучыліся разам у Беларускім тэатральна-мастацкім інстытуце. Скончылі яго. І, атрымаўшы дыпломы і званні мастакоў, паехалі працаваць у Гомель.

У Гомелі кожны з іх знайшоў сваю «тэму». Мікола Казакевіч задумаў напісаць вялікую жанравую карціну: свята песні на Гомельшчыне. Тэма Змітрака Алейніка — сённяшняе жыццё сельскіх працаўнікоў. Аб карціне, якая ўваскрашала б гераічны подзвіг абаронцаў Брэсцкай крэпасці, марыў Міхась Навіцкі. Але ж гэта былі не толькі задумы. Першы з іх не раз наглядаў, як збіраецца моладзь у вольны час і з сельскіх клубаў і дамоў культуры льецца песня аб вольным, багатым жыцці. Другі падарожнічаў з калгаса ў калгас у гарачыя дні веснавых работ і жніва. Трэці цікавіўся ўспамінамі былых абаронцаў цытадэлі Брэста.

Вучыліся юнакі разам і працуюць у адной майстэрні. Студэнцкая дружба цяпер стала яшчэ больш моцнай. Гляньце на фотаздымак. Вось яны стаяць каля карціны Змітрака Алейніка «На сенажаці». М. Казакевіч і М. Навіцкі не проста любуюцца тым, што стварыў іхні сябра. Каля карціны ідзе шчырая, добразычлівая размова пра кампазіцыю твора, пра тое, як адлюстравана жыццё, пра майстэрства валодання фарбамі. Многа горкага было выказана Змітраку Алейніку. Але ён не пакрыўдзіўся. Ён улічыць усе заўвагі, і твор, безумоўна, стане лепшым.

Так жывуць і працуюць маладыя мастакі Гомеля.

ПАЧАТАК ЗРОБЛЕНЫ

Ярка свецяцца вечарамі вокны масавай бібліятэкі Ленінскага раёна г. Мінска. У памяшканні чыста, утульна. Працуе тут у асноўным моладзь, дапытлівая, ініцыятыўная.

Заглянем у хатні абанемент бібліятэкі, у якім працуюць Таісія Дудко і яе памочніца Раіса Пустаход. Прыгожа аформлены стэнд з кнігамі і брашурамі аб пабудове камуністычнага грамадства. Побач з кніжнай паліцай яркі плакат «Усё для чалавека, для шчасця чалавека». Ёсць тут кніжныя выстаўкі на надзённыя тэмы: «Гаспадарка Беларусі на ўздыме», «Што адбываецца ў свеце», «Подых новага веку».

А вось вялікая кніжная выстаўка «З'езд ленінскай партыі», але паліцы амаль пустыя — уся літаратура аб XXII з'ездзе КПСС выдадзена чытачам.

Прыцягвае ўвагу «Куток прапагандыста» пад загалоўкам: «Вывучаючым матэрыялы XXII з'езда КПСС». Чытач знойдзе тут гістарычную даведку аб Праграме КПСС. На стэндзе — кнігі, якія растлумачваюць асноўныя палажэнні Праграмы КПСС, спісы літаратуры да заняткаў гурткоў сеткі партыйнай асветы. Спецыяльна падабрана літаратура, прысвечаная маральнаму кодэксу будаўніка камунізма.

У чытальнай зале бібліятэкі ёсць картатэкі ў дапамогу тым, хто вывучае матэрыялы XXII з'езда КПСС: «Мы ўсім абавязаны табе, партыя», «Чалавек будучага выхоўваецца сёння» і інш. Загадчыца чытальнай залы Зоя Макеенка расказвае, што картатэкамі часта карыстаюцца прапагандысты.

Не застаецца без увагі масавая работа. У фае кінатэатра «Мір» актывісты бібліятэкі праводзяць гутаркі і агляды літаратуры аб XXII з'ездзе КПСС. Наладжваюцца радыёгутаркі на тэмы: «Праграма народнага шчасця», «Наш малады сучаснік», агляды літаратуры — «Мараль маладога чалавека», «З летапісу вялікіх здзяйсненняў».

На абанеменце бібліятэкі радыёгутаркі праводзяцца ў пэўныя дні тыдня. Яны набываюць усё большую папулярнасць сярод чытачоў.

Усё гэта вельмі патрэбна і важна. Але... ці ўсё зроблена? Ці ўсе формы прапаганды кнігі выкарыстаны? Ці праводзяць бібліятэкі раёна масавую работу з сваімі чытачамі?

Непадалёку ад масавай бібліятэкі Ленінскага раёна знаходзіцца адразу некалькі маладзёжных інтэрнатаў будаўнічых трэстаў № 1 і № 7. Але маладыя будаўнікі не такія ўжо частыя госці ў бібліятэцы. Пра гэта сведчаць лічбы. У чытальнай зале бібліятэкі запісаны 182 рабочых, 159 служачых і 575 студэнтаў. На хатнім абанеменце рабочых чытачоў — 526, але гэта таксама, як відаць, не мяжа. Чаму ж работнікі бібліятэкі рэдка бываюць у маладзёжных інтэрнатах? Цікавая гутарка, дыспут на надзённую тэму, канферэнцыя чытачоў па добрай, карыснай кнізе — усё гэта патрэбна рабочай моладзі. Вядома, спачатку будзе цяжка. Але пачынаць заўсёды нялёгка. Работнікі бібліятэкі расказваюць, што спачатку і гутаркі праводзіць у кінатэатры «Мір» было цяжка, гледачы марудна збіраліся, няўважліва слухалі. А цяпер прыходзяць спецыяльна, каб паслухаць цікавую гутарку або агляд.

І яшчэ адна акалічнасць выклікае трывогу. Масавыя бібліятэкі Мінска слаба прапагандуюць тэхнічную літаратуру і літаратуру па канкрэтнай эканоміцы. У той жа масавай бібліятэцы Ленінскага раёна асноўная ўвага аддаецца грамадска-палітычнай тэматыцы. Добра, што бібліятэкары прывучаюць чытачоў да гэтай літаратуры. Але не менш важна прапагандаваць тэхнічныя веды сярод чытачоў і літаратуру па канкрэтнай эканоміцы. І тут бібліятэкі робяць тое, што лягчэй. Напрыклад, зробяць выстаўку «Стварэнне матэрыяльна-тэхнічнай базы камунізма — галоўная задача партыі і народа» і на гэтым заспакояцца.

Можна знайсці рад аб'ектыўных прычын, каб апраўдаць такую пазіцыю: і літаратуры, маўляў, мала, і спецыялістаў няма, і нарэшце ёсць тэхнічныя бібліятэкі, якія абавязаны займацца прапагандай тэхнічных ведаў. Але ўсё гэта толькі адгаворкі. Трэба мець на ўвазе, што тэхнічныя бібліятэкі, як правіла, размешчаны на тэрыторыі прадпрыемстваў, і таму не звязаны з масавым чытачом. Яшчэ больш могуць у гэтай справе памагчы бюро тэхнічнай інфармацыі на прадпрыемствах і Рэспубліканскі дом тэхнікі. Ды потым зусім неабавязкова праводзіць, скажам, гутаркі і вечары па вузка спецыяльных пытаннях, а вось вечары на тэмы: «Тэхніка сямігодкі», «Аўтаматыка і тэлемеханіка ў народнай гаспадарцы», «Хімія ў народнай гаспадарцы», «Дасягненні рэактыўнай тэхнікі», «Транспарт будучага», «Прамысловасць — сельскай гаспадарцы», «Новае ў тэхніцы кіно» і цэлы рад іншых з цікавасцю наведалі б і настаўнік, і ўрач, і студэнт, і рабочы, і хатняя гаспадыня.

Масавыя бібліятэкі Мінска за час двухмесячніка прапаганды грамадска-палітычнай літаратуры абавязаліся дабіцца таго, каб кожны рабочы, служачы сістэматычна чытаў грамадска-палітычную кнігу. Гэту задачу можна выканаць толькі тады, калі грамадска-палітычная кніга будзе шырока прапагандавацца ў клубах, палацах культуры, цэхах заводаў і фабрык, у маладзёжных інтэрнатах.

Пачатак зроблены добры. Трэба заняцца далей штодзённай, старанней работай па прапагандзе грамадска-палітычнай і тэхнічнай літаратуры сярод працоўных беларускай сталіцы.

Т. ГРЫНКЕВІЧ,
метадыст Дзяржаўнай бібліятэкі БССР імя Ул. І. Леніна.

ДЗЕЦЯМ ПАТРЭБНЫ НОВЫЯ ПЕСНІ

На пасяджэнні секцыі дзіцячай і юнацкай літаратуры Саюза пісьменнікаў Беларусі, якое адбылося 2 сакавіка, ішла гарачая гаворка аб стварэнні новых піянерскіх песень. Пісьменнікі Э. Агняцвет, М. Калачынскі, Н. Гілевіч, А. Міронаў, А. Якімовіч, А. Александровіч, кампазітары П. Падкавыраў, І. Кузняцоў, Г. Вагнер гаварылі аб неабходнасці напісаць добрыя сучасныя песні, што палюбіліся б дзетвары, як славутая «Картошка», як «Взвейтесь кострами, синие ночи». Выказваліся думкі, як лепш наладзіць садружнасць паэтаў і кампазітараў у агульнай рабоце над піянерскай песняй. Крытыкавалася няправільнае стаўленне да песні для дзяцей з боку Міністэрства культуры і Міністэрства асветы.

Секцыя абмеркавала творчасць літаратара Р. Шакулава (Віцебск), аўтара некалькіх кніжак для дзяцей. Удзельнікі абмеркавання С. Шушкевіч, А. Якімовіч, А. Пальчэўскі, Н. Гілевіч, Ул. Мехаў, Хв. Жычка адзначылі, што ў лепшых творах Р. Шакулава адчуваецца ўменне працаваць у жанры казкі, добрае веданне прыроды. Але большасці твораў нестае свежай думкі і літаратурнай культуры. У выніку многія казкі надзвычай расцягнуты, не маюць акрэсленага сюжэта, пакідаюць уражанне чагосьці недзе чутага. Секцыя параіла Р. Шакулаву працаваць з большай патрабавальнасцю да сябе.

Было разгледжана таксама пытанне аб удзеле пісьменнікаў у дні юнага тэлегледача, запланаваным Мінскай студыяй тэлебачання.

РЫЖАНЕ ГАВОРАЦЬ: ДОБРА!..

Гэтымі днямі ў культурным жыцці братняй Рыгі адбылася цікавая падзея — на сцэне Палаца культуры рыжскага завода «ВЭФ» выступіла драматычная студыя Мінскага палаца культуры прафсаюзаў. Самадзейныя артысты паказалі спектакль «Чаму ўсміхаліся зоркі» А. Карнейчука. У гэты ж час у Доме культуры прафсаюзаў Латвіі выступаў другі беларускі калектыў — танцоры Палаца культуры Мінскага трактарнага завода. Рыжане з захапленнем глядзелі выступленне беларускіх аматараў сцэны, апладзіравалі ім і гаварылі: «Добра!»

Выезд беларускіх аматараў сцэны ў Рыгу — не выпадковы. Гэта — працяг дружбы, якая ўзнікла чатыры гады назад. Тады самадзейныя калектывы дзвюх сталіц упершыню абмяняліся канцэртамі. А ў мінулым годзе ў Мінску пабываў калектыў самадзейных артыстаў рыжскага завода «ВЭФ». І вось мінчане ў адказ зноў наведалі Рыгу.

ПІСЬМО Ў РЭДАКЦЫЮ

НЕПІСЬМЕННАСЦЬ ЦІ САМАДУРСТВА?

Калектыў мастацкай самадзейнасці Навагрудскага вучэбна-вытворчага прадпрыемства таварыства сляпых часта выступае ў калгасах раёна. У яго рэпертуары шырока выкарыстоўваюцца творы беларускіх пісьменнікаў Я. Купалы, Я. Коласа, К. Крапівы, П. Броўкі, П. Панчанкі, К. Кірэенкі, Р. Няхая і інш.

Складаючы ў снежні мінулага года новую праграму выступленняў, мы хацелі ўключыць урывак з «Скіп'еўскага лесу» К. Чорнага, але намеснік дырэктара прадпрыемства І. Старыковіч забараніў, бо, маўляў, «патрэбны творы народныя, а не Кузьмы Чорнага».

Што гэта — непісьменнасць ці самадурства?

Г. ШУТЭНКА,
культработнік Навагрудскага вучэбна-вытворчага прадпрыемства таварыства сляпых.

КЛУБ НА КОЛАХ

Спякотлівы дзень. Духмяна пахне толькі што складзенае ў копы сена.

Абедзенны перапынак. Калгаснікі сельгасарцелі «За Радзіму» адпачываюць: хто падсілкоўваецца, а хто прылёг у цяньку пад кустом. Зморанасць дае сябе знаць — заплюшчваюцца вочы.

— Глядзіце, глядзіце!— парушае цішыню дзявочы голас. — Машына нейкая едзе.

Жанчыны падымаюць галовы, здзіўлена глядзяць на аўтобус, абклеены рознымі плакатамі.

— Дзівак! Дарогі не ведае, а едзе. Загрузне, дык усім калгасам не выцягнеш, — спачувальна гаворыць адна з жанчын.

Аўтобус раптам спыніўся. З падножкі саскочыў Федзя Ватэльбаум, шафёр-кінамеханік.

— Як да вас пад'ехаць? — крыкнуў ён жанчынам.

— А мы самі падыйдзем, калі што-небудзь цікавае скажаш, — жартам адказалі яму.

Праз якіх мінут пяць калгаснікі слухалі кароткі даклад лектара райкома партыі А. Лаеўскага аб міжнародным становішчы. Пасля ім паказалі дакументальны фільм у дзённай праекцыі.

Гэта было першае падарожжа перасоўнага аўтаклуба Гомельскага раённага аддзела культуры.

За невялікі час дзе толькі не пабываў аўтаклуб. Раённы аддзел культуры паставіў задачу — пры дапамозе перасоўнага аўтаклуба аператыўна адклікацца на важнейшыя падзеі дня.

Работа аўтаклуба асабліва актывізавалася пасля XXII з'езда партыі. Шырока была арганізавана прапаганда рашэнняў з'езда. Клуб выязджаў у самыя аддаленыя вёскі раёна, куды лектары завітваюць не так ужо і часта.

Работа клуба ў бягучым годзе значна пашырылася. У 12 калгасах і саўгасах раёна праведзены тэматычныя вечары «За здаровы быт». На іх праводзіцца прапаганда маральнага кодэкса будаўніка камунізма. Падрыхтоўкай і правядзеннем вечароў заняўся нядаўна створаны грамадскі савет, у склад якога ўвайшлі загадчык аўтаклуба М. Кудрына, мастацкі кіраўнік раённага Дома культуры І. Пузыроў, начальнік раённага аддзела міліцыі Б. Нарбутовіч і іншыя.

— Давайце да кожнага такога вечара выпускаць насценную сатырычную газету, — прапанавала Марыя Кудрына.

Гэтую прапанову савет падтрымаў.

Чарговы выезд быў зроблены ў вёску Прыбар. Задоўга да пачатку лекцыі ў глядзельнай зале клуба была вывешана сатырычная насценная газета «Вожык». Створаная на мясцовым матэрыяле, газета крытыкавала дармаедаў, самагоншчыкаў і п'яніц.

Вечар у вёсцы Прыбар прайшоў цікава. Праслухаўшы даклад, калгаснікі паглядзелі кадры сатырычнага кіначасопіса. А пасля агітбрыгада наладзіла канцэрт.

Цяпер агітбрыгада перасоўнага аўтаклуба праводзіць вечары на тэму «Мы працай славім Радзіму сваю». Падрыхтаваны фотастэнд з партрэтамі перадавікоў сельскай гаспадаркі раёна, маляўнічыя плакаты і дыяграмы, якія паказваюць новыя абавязацельствы працаўнікоў калгаснай вёскі на чацвёрты год сямігодкі.

У плане аўтаклуба — правядзенне рэйду на антырэлігійныя тэмы. Агітбрыгада рыхтуе новы канцэрт—песні і частушкі на антырэлігійныя тэмы. Гледачы ўбачаць спектакль па п'есе Э. Валасевіча «Цуд».

Я. РУМАНОЎСКІ,
загадчык Гомельскага раённага аддзела культуры.

З поспехам ідзе на сцэне Пастаўскага народнага тэатра п'еса «Дзяўчына з вяснушкамі» А. Успенскага. Гэтую новую пастаноўку самадзейных артыстаў праглядзелі таксама калгаснікі сельгасарцелей «Дружба», імя Жданава, рабочыя саўгаса імя Леніна. У бліжэйшы час Народны тэатр наведае калгасы імя Заслонава, «Перамога», а таксама выедзе да суседзяў у Швянчонскі раён Літоўскай ССР.

Наш пазаштатны фотакарэспандэнт Н. Сівакоў зрабіў здымак сцэны са спектакля. Ролі выконваюць артысты (злева направа): М. Ароцкая, Т. Шатуха, І. Казелка, А. Казлоўская.

Героі нашых дзён

ТАКІ Ў ЯГО ХАРАКТАР

Міхась ДАНІЛЕНКА

Летам каля Хамінкі, асцярожна поркаючы доўгімі нагамі ў глею, ля самага Сожа, жыруюць прылётныя кулікі. Прыйдзеш раніцай да ракі і ўбачыш іхнія сляды-крыжыкі. Цягнуцца тыя сляды ланцужкамі ад пясчанай касы да водмеляў, аб якіх папярэджваюць рулявых сігнальныя шары на слупах. Даўганосыя «рачнікі» шныпараць ля вады, не баяцца замачыць цыбатыя ногі. Рассунеш гнуткія дубцы чырванаватай шылягі, што спорна расце на касе, і — калі ласка, любуйся на кулікоў.

Саша Даронька так і рабіў, як ішоў раніцай змяняць напарніка на трактары. Зніме важкія чаравікі, пакладзе пад куст прамазучаную ватоўку і, ціха ступаючы ў волглы ад ранішняй расы пясок, падкрадваецца да кулікоў, цікуе за імі хвіліну-другую. А яны бегаюць адзін за другім, бы ганяюць карагод, і тоненька-тоненька пасвістваюць.

Аднойчы Сашу застаў за гэтым заняткам яго напарнік Ціма Каваль.

— Забаўляешся, любуешся? — узлавана прашыпеў ён.— А там трактар стаіць: магнета згарэла.

А потым Ціма зморшчыў кірпаты нос, усеяны рабацціннем, і сам здзіўлена ўтаропіўся на мітуслівых птушак.

— Ну й халеры, — з захапленнем прашаптаў ён. — Бач, як бегаюць! Прывольна ім тут, чарцякам. Ніхто не пужае.

Хлопцы паглядзелі адзін аднаму ў вочы і рассмяяліся: ці ж час наглядаць за кулікамі, калі трактар стаіць? Саша Даронька ды і Ціма Каваль — не такія трактарысты, каб з-за якой няўпраўкі пасля свяціць ад сораму вачыма перад самім дырэктарам саўгаса. Тады — адразу за справу! Саша падымаў ватоўку, уссоўваў на ногі чаравікі і борздзенька накіроўваўся на поле.

Сказаць, каб яно было вельмі прывольнае, тое поле ля іхняй Хамінкі, нельга. Толькі зробіш адзін-другі аб'езд трактарам і ўжо ўпрэшся ці ў карчэўе, ці ў непралазны пясок. Пяску тут столькі, — хоць гаць ім гаці. Але ж і прыгожыя гэтыя мясціны, прывык да іх Саша: кожную сцежачку пераступалі яго абсыпаныя цыпкамі ногі. Часам вясной як пад'едзеш да дальняга поля, дык і ўкраінскіх песень вечарамі наслухаешся: да Задзярэўкі тут блізка. Ціма часцяком туды наведваецца да чарнавокай Ганны. Нечым жа прывабіла пявуння хлопца.

Ды потым неяк выклікаў Сашу Дароньку дырэктар саўгаса «Лоеўскі» Лекаркін у кантору.

— Трэба, браце, табе перабірацца на цэнтральную сядзібу саўгаса, — сказаў ён. — Няхватка ў нас тут з механізатарскімі кадрамі.

— Перабрацца можна, — засмяяўшыся, адказаў юнак.— Ды тут такая справа, Фёдар Цітавіч: не адзін я мушу пераязджаць.

— А што? — не зразумеў дырэктар. — Можа напарніка хочаш з сабой прыхапіць?

— Не напарніка, а напарніцу, — растлумачыў Саша. — Яна ветэрынарным фельчарам будзе: у Віцебску тэхнікум канчае.

Дырэктар задаволена ляпнуў трактарыста па плячы і засмяяўся.

— Вось дзівак! Чаму ж адразу не сказаў? — здзівіўся ён. — Нам вунь як ветфельчары патрэбны. Так што пішы хутчэй, каб яна адразу, як скончыць тэхнікум, сюды прыязджала: кватэру вам дадзім, умовы для работы створым.

Праз колькі дзён пасля той размовы паляцела пісьмо ў Віцебскі ветэрынарны тэхнікум студэнтцы Веры Рыбаковай. Можа недарма трактарыст Саша Даронька любіў раніцамі наглядаць за жыраваннем кулікоў, слухаць, як шастае вецярок у мяцёлках чароту: надта ж лірычнае атрымалася тое пісьмо. «Не можа быць, каб не закранула Верынага сэрца, — думаў юнак. — Прыедзе. Абавязкова прыедзе...» І ўсё ж трохі трывожыўся: паспрабуй, уведай характар дзяўчыны, калі сустракаўся з ёю не так і часта — толькі тады, як у школе механізацыі вучыўся.

— А я сваю Ганку так прычараваў, — хваліўся пры сустрэчы Ціма, — што, дальбог, за мною яна гатова хоць на край свету ісці...

На край, не на край свету, а неўзабаве маленькая Вера Рыбакова з абшарпаным чамаданчыкам у руках ужо нясмела стукала ў дзверы Лоеўскага інтэрната трактарыстаў, дзе жыў Даронька.

— Го, Саша! З цябе паўлітэрка! — жартавалі сябры. — Без сватоў такую дзяўчыну адхапіў...

А ён баяўся, каб хаця па прывычцы які трактарыст, забыўшыся, не ляпнуў салёнага слоўца. Па сабе ведаў — усяляк бывае, калі ляжыш пад машынай, арудуеш гаечным ключом ды рукі збіваеш аб жалеза. Ды ўсё абышлося добра. Прызнацца, ён і не чакаў ад сваіх сяброў такой душэўнай далікатнасці: ім чамусьці ўсім і якраз у той момант захацелася паглядзець фільм «Зялёныя агні»...

Нехта сказаў, што вялікія радасці складаюцца з маленькіх, можа на першы погляд нават і нязначных радасцей. Так і ў іх, Даронькаў. Лекаркін слова стрымаў: неўзабаве ў саўгасным доміку Саша з Верай атрымалі невялічкі пакойчык з кухняй.

— Вось тут паставім этажэрку для кніг, — як дзіця, радавалася Вера. — А вось тут — ложак для маці. Ты ж не пярэчыш, каб яна прыехала?

— Што ты, дзівачка! Вядома, не пярэчу, — адказваў Саша, адчуваючы, як сэрца напаўняецца ціхай радасцю за Веру, за сябе, за тое, што вось і ў іх ёсць — няхай не такая ўжо і раскошная — але ж свая кватэра. Радавала і тое, што Вера з усёй непасрэднасцю сваёй натуры акунулася ў работу. Часта па вечарах, калі стомлены Саша ледзь не кляваў носам над талеркай, яна яму скардзілася:

— Хварэе часта ў нас жывёла. Знясіленая яна. От бы канцэнтратаў здабыць дзе!

— А ты да Лекаркіна хадзіла? — пытаўся муж.

— Хадзіла. Але ж ты Фёдара Цітавіча павінен ведаць: яму ўсё няма калі. Не дзіўна, што не вельмі лёгка з ім і спецыялісты ўжываюцца. Вось падам заяву, ды і я звольнюся...

Аляксандр праціраў стомленыя вочы, адсоўваў ад сябе талерку і нездаволена адказваў:

— Ты мне гэта пакінь. Ці ж адразу ўсё наладзіш? Кажуць, што саўгас перавядуць у разрад доследна-паказальных гаспадарак, тады за ўсё больш энергічна возьмуцца.

Вера з крыўдай надзімала губы, адварочвалася і кідала:

— У гэтай тваёй паказальнай гаспадарцы ўчора чатыры цялушкі ногі адкінулі. Аж сэрца заходзіцца, калі бачыш такое...

Неўзабаве ў саўгасе стварылі інстытут перадавога вопыту. Два разы ў месяц, пакрэктваючы, за сталы садзіліся ўпраўляючыя аддзяленняў, старшыя бухгалтары, брыгадзіры паляводства з прадубленымі на сонцы і ветрах тварамі. Той-сёй, праўда, спрабаваў і адбрыквацца ад заняткаў. Маўляў, занядужаў, спраў зашмат, няўпраўка ўсё, ды не гэтак-та лёгка было «падзейнічаць» на сакратара саўгаснага парткома Мікалая Міхайлавіча Масленку.

— Не, галубок, — звычайна гаварыў ён, — інстытут мы не для таго стварылі, каб аб ім толькі ў справаздачах успамінаць. Ты паглядзі, каго мы лектарамі прызначылі! А пасля— падумай: ці павернецца ў цябе язык ад заняткаў адвільваць?

Лектарамі сапраўды падабралі людзей, як кажуць, падкаваных: аграном па садоўніцтву і агародніцтву Аляксандра Рыгораўна Трафіменка, бухгалтар Аркадзь Пілілавіч Масалбасаў, эканаміст Барыс Маркавіч Баскінд... Кіраўніком секцыі механізатараў прызначылі галоўнага інжынера саўгаса Івана Максімавіча Мацієнку. Гэты непаседа Мацієнка на трэція ці чацвёртыя заняткі прывёў і Аляксандра Дароньку. Якраз тады дырэктар саўгаса з прарабам Віктарам Сакаловым вярнуліся з Наўгародскай вобласці ад знатнага свінара Аляксандра Папова. Яны і расказвалі слухачам інстытута аб сваіх уражаннях.

— Верная гэта штука — буйнагрупавое ўтрыманне свінней,—гаварыў Фёдар Цітавіч.— Збудуй нізкасценны свінарнік і адкармлівай, калі ласка. А свінарнік такі будзе каштаваць вельмі мала. Большасць працаёмкіх працэсаў у ім механізавана. Значыць, і свініна атрымаецца таннай.

Слухаў тады Лекаркіна Аляксандр і не падазраваў, што неўзабаве трошачкі ў іншым кірунку зменіцца яго жыццёвы шлях, што паездка дырэктара з прарабам да свінара ў Наўгародскую вобласць будзе мець і да яго прамое дачыненне.

Хутка на беразе Дняпра, на высокім месцы, нізкасценны свінарнік быў збудаваны. Ён сапраўды каштаваў нядорага — усяго 29 тысяч рублёў у старых грошах. Разлічаны быў свінарнік на 1.200 свінней.

А пасля, сустрэўшы Аляксандра, дырэктар павёў яго паказваць новы свінарнік.

— Але ж я яго бачыў, — здзівіўся той. — Нават правяраў, як дзейнічае транспарцёр пад падлогай для выгрузкі гною...

НОВЫЯ ВЕРШЫ

Еўдакія ЛОСЬ

ALBA REGIA

Alba regia,
Цуда-кветка
На зялёным расце дыване.
Я згадаю яе нярэдка.
Чым жа ўразіла так мяне!

Alba regia —
Сэкешфехервар...
Гід мой ветлівы,
Не тлумач!
Лепш і сам зірні, колькі вокал
пар,
Як малыя, гуляюць у мяч.

Раскажы
Пра навіны хатнія,
Пра нявесту, якой няма...

Растлумач, што прасцей,
а астатняе
Зразумею як-небудзь сама.

Родны сцяг
На граніце
Высечан.
Бранзавее прамень на штыку...
Тут, напэўна,
Паклалі тысячы —
Не відаць канца плітняку.

Пахнуць ружы,
Граніту верныя,
Жураўлі ў вышыні ляцяць...
Alba regia,
Гэта Венгрыя,
Але хлопцы тут н. шы спяць...

З сорак пятага хлопцы спяць...
Жураўлі дадому ляцяць...

Alba regia—лацінская назва кветкі; старажытная назва горада Сэкешфехервар.

РАЗВІТАННЕ

Я жыву за дажджом, за вясёлкаю,
Ты мне, Янаш, пішы;
За жытамі, за сінню прасёлкавай,
Ты мне пішы.

Будзе блага — прызнайся па шчырасці,
Зразумею заўжды.
Бо самой было цяжка мне вырасці
І пазбыцца бяды.

Будзе добра — крылатаю птушкаю
Навіна хай ляціць.

З навіною такой, як з падружкаю,
Мне лягчэй будзе жыць.

Я згадаю: над квеценню польнаю
Дзесь лунаюць арлы...
Гаспадараць там, гордыя, вольныя,
І стары, і малы...

Гаспадараць, працуюць суполкаю
Там, дзе зналі мяжу...
Хоць жыву за дажджом, за вясёлкаю,
Я табе адкажу.

Вера ВЯРБА

РАНІЦА

Раніца, светлая раніца!
Люстэрка
дня майго
чыстае!
Прачніся,
зара-серабраніца,
Вясёлка мая
агністая!
Акно адчыню
на вуліцу —
Рыпіць цішыня
марозная,
І дрэва да дрэва
туліцца,
Як дзеці
ад бацькі грознага.
Пакуль
за каменнымі гмахамі
Касу ты саўеш
залацістую,
Вятры рукавамі
ўзмахваюць —
Дарогу мятуць табе
чыстую.
Ступаеш ты,
сонная-сонная,
Ледзь вочы адкрыла
блакітныя,

А неба глядзіць
улюбёнае —
І віднее,
віднее,
віднее.

Выйшлі з друку

У Дзяржаўным выдавецтве БССР выйшлі з друку і паступілі ў продаж наступныя кнігі мастацкай і дзіцячай літаратуры:

Іван Шамякін. Выгнанне блудніцы. Драма ў 3-х актах, 6-ці карцінах. Мастак А. Кашкурэвіч. Тыраж 3.000 экз., стар. 96. Цана 15 кап.

Барыс Бур'ян. Першы снег. Аповесць. На рускай мове. Мастак В. Варыёнчык. Тыраж 100.000 экз., стар. 304. Цана 64 кап.

Васіль Вітка. Тры казкі. Для малодшага ўзросту. На рускай мове. Аўтарызаваныя пераклады з беларускай мовы А. Шарапава і Н. Кісліка. Мастак В. Ціхановіч. Тыраж 50.000 экз., стар. 76. Цана 26 кап.

А. Сінілаў. Сцежкамі Прынёмання. Дарожныя замалёўкі. Вокладка і тытул А. Кашкурэвіча. Для старэйшага ўзросту. Тыраж 3.800 экз., стар. 208. Цана 27 кап.

Юрый Лакербая. Рэха родных гор. Вершы. На рускай мове. Мастак Э. Гусейнаў. Тыраж 2.000 экз., стар. 64. Цана 6 кап.

Мікола Ганчароў. Вясновая завязь. Вершы. На рускай мове. Мастацкае афармленне аўтара. Тыраж 3.100 экз., стар. 40. Цана 5 кап.

Аляксандр Раманаў. На зямлі непакаронай. Запіскі партызана. На рускай мове. Мастак С. Русак. Тыраж 10.000 экз., стар. 300. Цана 58 кап.

Падзеі Факты Навіны

□ Агітбрыгада Кармянскага раённага дома культуры — часты госць у калгасах раёна. Нядаўна адбыўся яе канцэрт у калгасе імя Лепяшынскага. Прагрма канцэрта складзена па сцэнарыю на тэму «Мы ў камунізм трымаем шлях». Гэта — літаратурна-музычны мантаж з удзелам вакальнага ансамбля, салістаў і аматараў мастацкага чытання. Другое аддзяленне праграмы названа «Для вас калгаснікі».

Летась агітбрыгада зрабіла больш 15 выездаў у калгасы раёна. Сёлета яе ўдзельнікі абавязаліся правесці не менш 40 выступленняў. Першыя чатыры канцэрты ў вёсках Літвінавічы, Рудня, Кароцькі, Новы Млын карысталіся вялікім поспехам у калгаснікаў.

□ Тэатр оперы і балета падрыхтаваў пастаноўку — балет «Дон-Кіхот» Л. Мінкуса ў новай рэжысёрскай і балетмайстарскай рэдакцыі заслужанага артыста РСФСР А. Андрэева. Дырыжор — І. Абраміс. Аформіў спектакль мастак Я. Чамадураў. У галоўных ролях заняты І. Савельева, В. Міронаў, Л. Ражанава, Н. Давідзенка, Э. Піно. і іншыя.

— Ну і што?

— Нешта слабавата ён пракручваецца. Усё заядае штосьці. Ды і бункеры для засыпкі бульбы, па-мойму, малаватыя.

— Глупства, — адказаў Лекаркін. — Бункеры можна пашырыць. А транспарцёр пойдзе, вось убачыш. Але ўсё ж прызнай: свінарнік добры, і чалавек з такімі вось, як у цябе, рукамі ў ім бы горы звярнуў...

Толькі цяпер Аляксандр зразумеў, куды гне дырэктар. А трактар? А поле, на якім так хораша сустракаць зару? Кінуць усё? Сюды пайсці?

— Трактар табе пакінем на ферме, — быццам адгадваючы Аляксандравы думкі, гаварыў Фёдар Цітавіч. — Памочніцу дадзім — Лізу Патапенка. Таксама трактарыстка. Яна на цаліне ого як працавала! Агонь дзеўка...

Карацей кажучы, крочыў на наступны дзень на жывёлагадоўчую ферму ўжо не трактарыст Саша Даронька, а свінар-механізатар Аляксандр Даронька. Вядома, не адразу рашыўся ён пайсці на новую працу, з Верай раіўся, сам доўга думаў. Ну, а ўжо калі рашыўся, то працаваў з усёй душой. І памочніца Ліза Патапенка не адставала ад яго. За працу на цаліне не раз атрымлівала прэміі, узнагароджана значком.

Можа ў тыя дні ўпершыню ў рэспубліцы і пачулі імя Аляксандра Даронькі: у гонар XXII з'езда Камуністычнай партыі ён абавязаўся за год адкарміць і здаць дзяржаве дзве тысячы свіней па 80—90 кілаграмаў кожная.

Дзве тысячы! Вагу гэтай лічбы можа толькі тады па-сапраўднаму адчуеш, калі бліжэй пазнаёмішся з працай свінара. Вядома, Аляксандр быў не проста свінар, а свінар-механізатар. Але ўсё роўна ён у першыя дні ад стомленасці не мог заснуць: ныла спіна, балелі ногі і рукі, а перад вачыма, нават калі заплюшчыш іх, мітусіліся свінні. Многа свіней. Нават з непрывычкі трохі галава кружылася.

— Звёўся ты ўвесь,—сказала аднойчы мужу Вера.—А тут яшчэ ў школу вячэрнюю ходзіш. Цяжка гэта...

— Нічога, — усміхаўся Аляксандр. — Хутка здадзім першую групу адкормачнікаў. Ды і прывыкаць пачынаю памалу. Рукі ўжо не так натруджваю. А новая работа заўсёды здаецца нялёгкай, пакуль не прывыкнеш да яе, не палюбіш... Сёння вось думаю свінара саўгаса «Брэсцкі» Сцяпана Гуля на спаборніцтва выклікаць. Падужаемся.

Першую групу свіней яны здавалі напярэдадні гістарычнага XXII з'езда партыі. Тады Аляксандра прынялі ўжо кандыдатам у члены партыі. Адну рэкамендацыю яму даў сакратар парткома Масленка, другую — райком камсамола. Амаль паўтары тысячы свіней агульнай вагой у 1 160 цэнтнераў здадзена было дзяржаве. І свініна сапраўды атрымалася таннай.

Вось тады і заладзілі да Аляксандра карэспандэнты. Прыязджалі і з кінахронікі, і адзін увішны аператар усё дамагаўся, каб Аляксандр вымыў свае заляпаныя гразёю гумавыя боты.

— Але ж свінні не палохаюцца і такіх ботаў, — запярэчыў Даронька. — Няхай яно будзе як ёсць. Не стану на сябе лоск наводзіць!

Ледзь не кожны дзень на ферме арганізоўвалі розныя семінары, адзін за адным заглядвалі цікаўныя. Спачатку Аляксандр цярпліва тлумачыў, як ён працуе, як дабіваецца такіх высокіх паказчыкаў (за год ён адкарміў больш як дзве тысячы свіней), а потым часцяком нават хаваўся ад надакучлівых аматараў семінараў. Праца ёсць праца, а не парадны паказ дасягненняў.

А дырэктар саўгаса Лекаркін не так ужо і часта заглядваў да свінара — хіба толькі тады, як наязджалі сталічныя карэспандэнты. Затое Аляксандр пачаў заўважаць, што часцяком з-за яго свіней «урэзвалі рацыёны» тых свіней, што знаходзіліся за ракой — у аддзяленні Шарпілаўка. Тыя, маўляў, патрываюць. Туды ж не дабіраюцца праныры-апаратары.

— Няхай я — маяк, — расчаравана гаварыў дома жонцы Аляксандр. — Дык не трэба ж мне ствараць нейкія асаблівыя ўмовы. Зноў канцэнтраты з Шарпілаўкі збіраюцца сюды перакідваць. А ў нас вунь сіласаванай бульбы яшчэ дзве ямы не пачатыя...

— Дурань ты, — усхадзілася раптам заўсёды спакойная жонка. — Яшчэ і ў партыю прынялі. Ідзі да гэтага Лекаркіна і скажы яму ўсё ў вочы.

«І сапраўды, — падумаў Аляксандр. — Ці ж гэта адзін Лекаркін — гаспадар у саўгасе?»

Ён сядзеў назаўтра перад сакратаром парткома Мікалаем Міхайлавічам Масленкам.

— Не магу я так, — гаварыў Даронька. — Трэба ўсё пасумленнаму рабіць. А то вунь сабекошт цэнтнера свініны за дзесяць месяцаў склаў семдзесят чатыры рублі, а каб вырасціць труса на трусаферме, затрачваюць сто дзевяноста рублёў. Гэта ж карову добрую можна купіць... У мяне, значыць, прыбытачна, а там — адны страты.

— Гэта добра, што ты ў партком прыйшоў, — сказаў Масленка. — І разважаеш ты правільна. Па-дзяржаўнаму разважаеш. Саўгас сапраўды яшчэ не рэнтабельны. З кармамі слаба ў нас. Ды думаю, усё наладзіцца: партарганізацыя ў саўгасе моцная, дзе трэба, і дырэкцыі падкажам. Ды і цяпер вось падкажам, абавязкова падкажам.

Мікалай Міхайлавіч доўга гутарыў тады з Аляксандрам.

...Мяккая сёлетняя зіма. На двары люты, а ўгрэе сонца, дык і капяжы са стрэх хлявоў цуркочуць, вераб'і яршацца пад дахам кармазапарніка. Цёпла ім тут, ды і тое-сёе перападае. Аляксандр Даронька ідзе ад фермы, пераходзіць вуліцу, напрасткі шыбуе паўз новую бальніцу, што будуецца на ўскраіне райцэнтра, да сябе дадому. Спыніўся, трохі пастаяў каля новага дома. Тут яму абяцаюць выдзеліць кватэру: у старой малому Валерыку нават і разагнацца як след нельга. У гэтым месяцы Аляксандра будуць прымаць у члены партыі. Вялікая і адказная то будзе падзея ў яго жыцці. Ён і цяпер стараецца кожны свой крок звяраць па вялікаму закону нашага жыцця — Праграме партыі, ён і цяпер стараецца працаваць так, каб па ім раўняліся іншыя.

Малавата часу ў Аляксандра, ой, малавата. Трэба і ўрокі падрыхтаваць: хто-хто, а ён стараецца не прапусціць ніводных заняткаў у вячэрняй школе. А сын просіць звазіць яго ў Хамінку да дзеда Івана, каб паглядзець смешных куліčкоў.

— Добра, пакажу табе кулікоў, — гаворыць малому Аляксандр. — З'ездзім і да Задзярэеўскага прымака Цімкі, — жартуе ён. — Чым яго Ганка прычаравала, не ведаю...

А сам думае аб заўтрашнім дні. Цяпер Ліза Патапенка ўзяла водпуск. Яна будзе працаваць у асобным свінарніку. А ў яго на адкорме зараз знаходзіцца 850 свіней. За гэты год ён даў слова адкарміць 2.200 свіней. І адкорміць! Маяк будзе свяціць і іншым, падаваць ім прыклад у працы. Трэба зноў напісаць свінару саўгаса «Брэсцкі» Сцяпану Гулю, з якім спаборнічае. Просіць Гуль, каб Даронька прыслаў чарцёж, як механізавана ў свінарніку падача здрабнёных кармоў...

— Ды еш ты, — гаворыць мужу Вера. — Усё спяшаешся ды спяшаешся...

— Нічога, — смяецца Аляксандр. — Над талеркай я не надта і спяшаюся.

— Тата, як свішчуць кулікі? — цягаючы бацьку за рукаў, не адстае Валерык.

— А вось так, сын, — падняўшыся з-за стала, паказвае Аляксандр: — Фюі, фюі, фюі...

Смяюцца ўчацвярых — Валерык, Аляксандр і Вера са сваёю маці. Смяюцца шчыра, весела, хораша. А калі блізкія людзі так смяюцца, дык цяжкасці ім нішачым.

ГЭТА НЕДАПУШЧАЛЬНА

Спроба С. Васілёнка асвятліць паралельнае развіццё фальклору і літаратуры пэўнага перыяду, а таксама высветліць характар іх узаемасувязі сама па сабе не можа не выклікаць адабрэння. Аднак, на жаль, ён у сваёй новай кнізе*) сказаў мала новага, унёс многа блытаніны ў вырашэнне праблемы. Карысней было б прыцягнуць новыя, у тым ліку архіўныя, матэрыялы і даць грунтоўны аналіз выдатнейшых помнікаў беларускага фальклору і літаратуры XIV — XVIII стст.

Пакінем у баку тое, што аўтар вельмі часта не лічыцца з літаратуразнаўчай тэрміналогіяй і нормамі стылістыкі. Усіх прыкладаў «сваволыства стылю» ў межах рэцэнзіі немагчыма пералічыць.

Закранаючы праблемы беларускай фалькларыстыкі і літаратуразнаўства, С. Васілёнак робіць несуцешныя вывады: амаль усюды, маўляў, пануюць або запусценне або заведама памылковыя канцэпцыі; быццам беларускія філолагі нічога не робяць па вывучэнню фальклору і старажытнай літаратуры, а калі за што і бяруцца, то яўна не дарэчы... Каб пераканаць чытачоў у гэтым, аўтар ва ўводзінах спрабуе даць крытычны агляд існуючай літаратуры, пачынаючы з сярэдзіны XIX ст. і канчаючы нашымі днямі. Ён сцвярджае, што «фальклор і літаратура Беларусі гэтай эпохі (эпохі феадалізму. — **П. А.**) атрымалі **крайне слабае** (усюды падкрэслена мною. — **П. А.**) марксісцкае асвятленне... Не атрымала належнай марксісцкай ацэнкі і дарэвалюцыйная навукова-даследчая літаратура па гісторыі фальклору і літаратуры Беларусі» (стар. 270). Гэты прабел і ўзяўся запоўніць С. Васілёнак. Аднак ён дэкларуе адно, а робіць другое. Акзаўшыся няздольным даць навуковы агляд літаратуры, аўтар кнігі ўвогуле змоўчаў аб шэрагу работ беларускіх савецкіх літаратуразнаўцаў і фалькларыстаў, звярнуўшы ўвагу галоўным чынам толькі на найбольш слабыя. Ён не называе, напрыклад, кнігу М. Алексютовіча «Скарына, яго дзейнасць і светапогляд», першую хрэстаматыю па старажытнай беларускай літаратуры, артыкулы аб беларускіх песнях і г. д. Такі «прыём» яму спатрэбіўся, каб «падмацаваць» неаднаразовае сцвярджэнне аб «крайне слабым марксісцкім асвятленні» беларускага фальклору і літаратуры XIV—XVIII стст.

У аглядзе літаратуры дакастрычніцкім работам удзелена восем старонак, а работам савецкага перыяду — адна. Тут фігуруюць без усялякай сувязі і паслядоўнасці работы Кастамарава, Бадзянскага, Ціхамірава, Кірэеўскага, Афанасьева, Дзмітрыева, Арэста Мілера, Бяссонава, рускіх рэвалюцыянераў-дэмакратаў, Пыпіна, Весялоўскага, Усевалада Мілера, Пятрова, Лабады, Насовіча, Нікіфароўскага, Раманава, Карскага, Шэйна, Дабравольскага і многіх іншых. Агляд работ па гісторыі дакастрычніцкай літаратуры і фальклору С. Васілёнак робіць (стар. 26), пералічваючы работы Нікольскага, Лушчыцкага, Гутарава і іншых савецкіх даследчыкаў, а затым зноў вяртаецца да Архангельскага, Уладзімірава, Весялоўскага, Гільфердзінга, Карскага.

Аўтар кнігі вельмі любіць палемізаваць, адмаўляць зробленае да яго, падкрэсліваць свае «адкрыцці». Так, у рэцэнзуемай кнізе ўвага акцэнтуецца на тым, што менавіта ён, С. Васілёнак, быў ініцыятарам выдання зборніка «Беларускі эпас» і «адкрыцця» **многіх,** нібыта беларускіх, былін (стар. 4, 61—77) (на самой жа справе рад названых ім твораў адносіцца да іншых фальклорных жанраў або з'яўляецца перакладам з рускай мовы, што адзначалася ў рэцэнзіях на зб. «Беларускі эпас»); што ён заклаў аснову гістарычнага прынцыпу вывучэння фальклору (гл. стар. 9—11 і інш.), які нібыта прывёў «да аднаўлення незаслужана забытага беларускага эпасу» (стар. 11); што ім, С. Васілёнкам, устаноўлена новая, марксісцкая, перыядызацыя беларускай літаратуры XIV-XVIII стст. і гэтым ліквідаваны «сур'ёзны тормаз» у яе вывучэнні (стар. 19—21, 277—278); што ён упершыню аддзяліў мастацкую творчасць старажытнага перыяду ад немастацкай (стар. 81 і інш.). па-новаму згрупаваўшы яе па «ідэйна-тэматычных групах» (стар. 85, 278); што ён нібыта ўпершыню крытычна падышоў да ацэнкі дзейнасці Скарыны (стар. 103), аднёсшы яго да «прадстаўнікоў гуманістычнага напрамку пачатку XVI ст.» (стар. 112); што толькі яго даследаванні твораў XIV-XVIII стст. «да канца разбіваюць устарэлы погляд на беларускую літаратуру эпохі феадалізму як літаратуру «адзінага патоку» (стар. 118, 274); што сярэдневяковая царкоўна-рэлігійная літаратура стаіць ніжэй свецкай (гл. стар. 15—18, 129, 133, 263, 273-274); што паэзія ўсходніх славян узнікла задоўга да Сімеона Полацкага (стар. 157, 235); што сярод усходнеславянскіх узораў вершаскладання XVI-XVII стст. «мы (С. Васілёнак. — **П. А.**) рэдка сустракалі такія, у якіх строга вытрымліваліся ўсе правілы сілабічнага вершаскладання» (стар. 262) і г. д.

«Адкрыцці» С. Васілёнка, як гэта не цяжка заўважыць, у большасці даўно ўжо не новыя. І характар літаратурна-мастацкай творчасці сярэдневякоўя, і навукова-крытычная ацэнка Скарыны як гуманіста пачатку XVI ст., і перавага царкоўна-рэлігійнай літаратуры над свецкай, і існаванне паэзіі ўсходніх славян да Сімеона Полацкага, і адмаўленне «адзінага патоку» ў развіцці беларускай літаратуры ў той ці іншай меры асветлены ў радзе спецыяльных работ і нават у вучэбных дапаможніках. Праўда, некаторыя з гэтых і іншых праблем распрацаваны яшчэ недастаткова, але, на жаль, у іх асвятленне не ўнёс нічога новага і аўтар кнігі.

С. Васілёнак за навізну лічыць нават такое. «У выніку нашага даследавання, — піша ён у «Заключэнні»,—мы прыйшлі к вываду, што без усебаковага вывучэння фальклору і літаратуры эпохі феадалізму немагчыма навуковае пазнанне... фальклору і літаратуры Беларусі эпохі капіталізму. А без глыбокага вывучэння фальклору і літаратуры эпохі капіталізму нельга беспамылкова разабрацца ва ўсіх ідэйных, жанравых, паэтычных і моўных асаблівасцях фальклору і літаратуры нашага часу» (стар. 278). Між тым гэтая агульнавядомая ісціна даўно ўвайшла ў мінімум ведаў вучняў сярэдніх школ!..

С. Васілёнак усяляк прыніжае няхай яшчэ сціплыя, але бясспрэчныя дасягненні беларускага літаратуразнаўства і фалькларыстыкі, а таксама сцвярджае існаванне раду неіснуючых канцэпцый. Пры гэтым ён, як правіла, не робіць спасылак, бо і спасылацца ў большасці выпадкаў няма на што. Прывядзём некаторыя прыклады.

Бегла ўпамянуўшы на стар. 79—81 аб некаторых рысах і асаблівасцях беларускай літаратуры XIV-XVI стст., С. Васілёнак робіць такі вывад аб яе мастацкасці: «Усё гэта дае нам падставу не згадзіцца **з распаўсюджанай думкай** аб тым, што беларускае мастацтва, у тым ліку і літаратура, эпохі феадалізму з мастацкага боку было неразвіта» (стар. 81). Хто ж прытрымліваецца такой думкі— ні слова не сказана. Больш таго, сам аўтар кніжкі крыху вышэй, на гэтай жа старонцы, сцвярджае нешта іншае: «Мастацкае майстэрства беларускіх пісьменнікаў было **на параўнаўча нізкім узроўні...»** У якім жа выпадку верыць С. Васілёнку? Разабрацца цяжка, бо абодва сцвярджэнні — галаслоўныя.

Гаворачы аб вершаскладанні ўсходніх славян, С. Васілёнак сцвярджае, быццам бы «гісторыкі беларускай літаратуры ўслед за Я. Ф. Карскім **адмаўляюць наяўнасць вершаваных жанраў** у старажытнай беларускай літаратуры да **Сімеона Полацкага.** Гэты ж пункт гледжання пануе **і ў рускім літаратуразнаўстве,** дзе таксама Сімеона Полацкага лічаць заснавальнікам рускай паэзіі» (стар. 155). Крыху ніжэй аўтар кніжкі робіць яшчэ больш шырокія «абагульненні» адносна адмаўлення паэзіі да паяўлення Полацкага ўжо **ва ўсіх усходніх славян,** падкрэсліваючы, што «гэты **распаўсюджаны** ў літаратуразнаўстве **памылковы пункт гледжання»** адвяргаецца іменна ім (стар. 157). Але ж аб тым, што адмаўляецца С. Васілёнкам, гаворыцца ў многіх работах па старажытнай рускай, украінскай і беларускай літаратуры, у тым ліку ў падручніках і вучэбных дапаможніках (напрыклад, у «Гісторыі старажытнай рускай літаратуры» Н. Гудзія, ва ўкраінскай і беларускай хрэстаматыях па старажытнай літаратуры і г. д.)!

Каб быць «арыгінальным» да канца, С. Васілёнак вершаванымі творамі аб'яўляе «многія творы» нават Кіеўскай Русі, у тым ліку «Слова аб палку Ігаравым» (гл. стар. 156).

Разглядаючы беларускую літаратуру XVII-XVIII стст., С. Васілёнак скардзіцца, што «ў беларускім літаратуразнаўстве яшчэ **мае хаджэнне канцэпцыя,** на падставе якой XVII-XVIII ст ст. прынята лічыць перыядам глыбокага культурнага і літаратурнага заняпаду ў Беларусі» (стар. 152). Пры гэтым ён спасылаецца на «Нарысы па гісторыі беларускай літаратуры эпохі феадалізму» В. Вольскага, выдадзеныя ў 1958 г. на аснове адпаведных раздзелаў гэтага ж аўтара, уключаных у калектыўную працу «Нарысы па гісторыі беларускай літаратуры» (1956).

Сапраўды, В. Вольскі няправільна трактуе пытанні беларускай літаратуры другой палавіны XVII-XVIII стст. Аднак яго работа, прысвечаная гэтаму перыяду гісторыі літаратуры, не адзіная. Чаму ж толькі на яе спасылаецца С. Васілёнак? А таму, што гэта выгадна для яго «канцэпцыі». Станоўчае ў вырашэнні праблемы іншымі літаратуразнаўцамі ён проста замоўчвае.

На самой жа справе амаль адначасова з «Нарысамі па гісторыі беларускай літаратуры» і пасля іх у беларускім літаратуразнаўстве з'явіліся работы, у якіх рашуча адмаўляўся пункт гледжання на беларускую літаратуру другой палавіны XVII-XVIII стст., выказаны Я. Карскім, К. Дабрыніным і В. Вольскім (дарэчы, апошні толькі паўтарыў сцвярджэнні папярэдніх літаратуразнаўцаў). У гэтых работах паказваецца на наяўнасць даволі разнастайнага літаратурнага матэрыялу ў Беларусі дадзенага перыяду, вывучэнне якога ставілася ў парадак дня (гл., напрыклад, «Весці Акадэміі навук Беларускай ССР», серыя грамадскіх навук, 1956, № 2, стар. 85—94), а таксама больш падрабязна аналізуецца гэты матэрыял, напрыклад, у рабоце «Беларуская літаратура другой палавіны XVII—XVIII стагоддзяў», (Гомель, 1957; у гэтым выданні падкрэсліваецца таксама перавага свецкай літаратуры над царкоўна-рэлігійнай), адмаўляецца сцвярджэнне аб тым, што беларуская літаратура другой палавіны XVII і асабліва XVIII ст. з'яўляецца нібыта «белай плямай» (гл. яшчэ рэцэнзію на «Нарысы па гісторыі беларускай літаратуры», апублікаваную ў часопісе «Радянське літературознавство», 1958, № 6).

С. Васілёнак можа згаджацца ці не згаджацца з вывадамі падобных работ, але рабіць выгляд, што яны зусім не існуюць — а тым больш — што ён **упершыню** ставіць пытанне аб беларускай літаратуры XVII-XVIII стст., ён не мае права, — не мае права так разважаць аб беларускім літаратуразнаўстве, надта лёгка прыпісваючы яму неіснуючыя, нібыта «маючыя хаджэнне канцэпцыі».

Падобных прыкладаў у кніжцы шмат. Можна прывесці яшчэ адзін. Аб'явіўшы, што «пытанне аб гісторыі беларускага драматычнага мастацтва **зусім не распрацавана»** (стар. 162), С. Васілёнак уносіць у гэтую

(Заканчэнне на 4-й стар.).

*) С. І. Васілёнак. «Фальклор і літаратура Беларусі эпохі феадалізму (XIV—XVIII стст.)». Выдавецтва Маскоўскага універсітэта. 1961. (На рускай мове).

ЗІМОВЫ МІНСК.

Мал. І. МЯДЗВЕДЗЕВА.

СВЯТЛО З ВОКНАЎ

Неяк летась, восенькім вечарам, у дом дырэктара Сенніцкай дзіцячай музычнай школы Уладзіміра Фёдаравіча Богдана зайшоў старшыня мясцовага калгаса імя Гастэлы В. Шыманскі.

— А, Васіль Паўлавіч! — радасна сустрэў яго гаспадар. — Праходзь, праходзь, госцем будзеш...

— Так, брат. Няма чаго хадзіць па гасцях, — скідваючы дажджавік, басіў старшыня. — Спраў во — па горла!

— Няўрымслівы ты чалавек. Па ўсяму відаць, што і да мяне— па справе.

— І па вельмі важнай, — падхапіў Шыманскі. — Прыйшоў я параіцца наконт мастацкай самадзейнасці. Сам ведаеш, няма яе ў нас. А хіба нельга стварыць самадзейныя гурткі і ў нашым калгасе? Музычная ж школа пад бокам. Вось і трэба, каб вы дапамаглі нам.

— Праўду кажаш, — пацёр скронь Уладзімір Фёдаравіч. — Ну, добра! Напрыклад, мы дапаможам арганізаваць у калгасе самадзейныя гурткі. Але ж трэба яшчэ, каб імі хтосьці кіраваў. Мне даўно прыходзіла на думку: адкрыць пры нашай школе завочнае аддзяленне для дарослых, на якім займаліся б калгаснікі і рабочыя. Я ўпэўнены, што многія з іх потым сталі б кіраўнікамі аматарскіх гурткоў.

— Сапраўды, гэта цікава, — падаўся наперад Шыманскі.—Але ці згодзяцца калгасы на некаторыя выдаткі? Вы ж задарма не будзеце навучаць. Скажаце — дайце грошы!

— Не, не, — задуменна хадзіў па пакою Уладзімір Фёдаравіч, — арганізуем навучанне на грамадскіх асновах...

На чарговым пасяджэнні педсавета музычнай школы Уладзімір Фёдаравіч вынес на агульнае абмеркаванне пытанне аб адкрыцці завочнага і вячэрняга аддзяленняў для дарослых. Перад гэтым ён крыху хваляваўся: ці згодзяцца педагогі працаваць на грамадскіх асновах — некаторыя з іх самі яшчэ вучацца і сумяшчаюць працу з вучобай. Але хваляванні аказаліся дарэмнымі.

— Мы прымаем вашу прапанову,—сказала малады педагог Ірына Чубукіна, — кожны з нас здолее выкраіць некальki гадзін у тыдзень, каб пазаймацца з жадаючымі набыць веды.

Асабліва падтрымалі дырэктара настаўнікі Л. Вальковіч, А. Гарнашэвіч В. Шаўлюковіч, якія самі выхоўваліся і раслі ў гэтай школе і цяпер яшчэ добра памятаюць гады вучобы.

Праз месяц на стале дырэктара з'явілася больш чым 70 заяў. Навучыцца іграць на музычных інструментах жадалі калгаснікі, рабочыя саўгаса, хатнія гаспадыні, шафёры. Усіх іх выклікалі ў школу, праверылі наяўнасць музычных здольнасцей і многіх тут жа прынялі на аддзяленні фартэпіяна, баяна, балалайкі, трубы, кларнета, вакала. Праграма навучання разлічана на чатыры гады. Кожны педагог узяўся падрыхтаваць двух музыкантаў на вячэрнім аддзяленні і пяць — на завочным.

Першыя заняткі з навучэнцамі пачаліся з выкладання тэорыі музыкі, сальфеджыо. За партамі сядзяць людзі розных узростаў і прафесій: шафёр Л. Вялічка, школьніца А. Гіро, калгасніца Т. Сташэўская, студэнтка М. Карпіловіч.

Педагог тлумачыць вучням прыгожа выпісаныя ім на дошцы нотныя знакі, паказвае, як трэба дырыжыраваць, калі «чытаюцца» ноты проста з ліста. Пасля ўроку па тэорыі музыкі пачынаюцца харавыя заняткі. Уладзімір Фёдаравіч ударае пальцамі па чуйных клавішах піяніна, і гукі, як спалоханыя птушкі, узлятаюць пад столь. Цэлы хор прыгожых галасоў зліваецца з музыкай. Настаўнік прыслухоўваецца да таго ці іншага вучня, робіць заўвагі, паказвае, як трэба лепш спяваць.

— Добра, добра, — задаволена кажа ён пад канец.

Пасля гэтага ў вучняў пачынаюцца індывідуальныя ўрокі. Завуч Тамара Лямбовіч выкладае ў класе баяна, Леанід Смольскі — у класе кларнета, Люба Вальковіч вучыць іграць на фартэпіяна.

Заняткі для дарослых у музычнай школе праходзяць два разы на тыдзень. Да позняй ночы ў светлых класах школы звіняць галасістыя баяны, тонка ўтораць ім кларнеты і балалайкі, спяваюць трубы. І кожны раз, ідучы па вуліцы і прыслухоўваючыся да зладжанай ігры сваіх выхаванцаў, Уладзімір Фёдаравіч думае: «Людзі падабраліся музычныя. Пройдзе час, і з іх вырастуць добрыя кіраўнікі мастацкай самадзейнасці».

Ад гэтага на душы робіцца хораша. Ля свайго дома ён спыняецца, каб паглядзець на школу, на вокны, з якіх льецца святло і музыка.

В. МАКАРЭВІЧ.

Мінскі раён.

З кінакамерай па рэспубліцы

На экранах гарадскіх кінатэатраў і сельскіх клубаў рэспублікі пачаў дэманстравацца кіначасопіс «Савецкая Беларусь» № 5 вытворчасці Мінскай студыі навукова-папулярных і хранікальна-дакументальных фільмаў, першы сюжэт якога прысвечаны брыгадзіру горнапраходчага экіпажа Салігорскага калійнага камбіната Л. Булгаку, які вылучаны кандыдатам у дэпутаты Вярхоўнага Савета СССР.

Аб тым, што калгаснікі сельгасарцелі «Перамога» Дзяржынскага раёна вылучылі кандыдатам у дэпутаты савецкага парламента знатную даярку, майстра высокіх надояў малака, камсамолку А. Градавец, расказвае другі сюжэт кіначасопіса...

Яшчэ пакрытыя снегам навакольныя прасторы, а ў саўгасе «Бабруйскі» ўжо змагаюцца за будучы ўраджай, Тут заклапочаны адным — зменшыць да мінімуму плошчы пад травамі, аддаць перавагу прапашным культурам. Аб усім гэтым, гледачы даведаюцца, прагледзеўшы кінасюжэт «Без траваполля».

Далей у кіначасопісе расказваецца аб узнагароджанні ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга народнага артыста Саюза СССР Р. Шырмы, аб выстаўцы-продажу галантарэйных вырабаў, адкрытай у Мінску, спаборніцтвах канькабежцаў на чэмпіянаце краіны ў Горкім, а таксама паказваюцца асобныя нумары з новай праграмы ансамбля песні і танца Беларускай ваеннай акругі.

ГЭТА НЕДАПУШЧАЛЬНА

(Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.).

праблему сваю «лепту»—г. зн., на яго думку, вырашае новую праблему.

Ён сцвярджае, што ў якасці ўзораў беларускай літаратуры эпохі феадалізму «да нас дайшло **некалькі дзесяткаў** школьных п'ес, інтэрмедый, камедый...» (стар. 153), якія ўзніклі **«ўжо ў XVI ст.»**, (стар. 81), а дакладней **«у сярэдзіне XVI ст.»** (стар. 168). Праўда, у заключэнні чытаем нешта іншае: «Драматычная творчасць была развіта **слабей** (у параўнанні з паэзіяй.—**П. А.**). Толькі ў **канцы XVII і пачатку XVIII ст.** з'яўляюцца ў Беларусі і на Украіне **першыя** драматургі» (стар. 276). Вось і зразумей, калі ўзнікла драматургія ў беларускай і ўкраінскай літаратуры, а таксама і тое, была яна багатай ці параўнальна слаба развітай!

Калі С. Васілёнак на самой справе ведае **дзесяткі** школьных п'ес, то проста несумленна ўтойваць такія дадзеныя ад чытачоў. Беларускія ж літаратуразнаўцы засмучаны тым, што да нас дайшлі **толькі асобныя** школьныя драмы і інтэрмедыі, а тут такое «адкрыццё»! Толькі чаму ж сам С. Васілёнак разглядае асобныя школьныя п'есы, якія даўно вядомы? Шкада таксама, што ён не назваў ні адной п'есы XVI ст., бо такія даследчыкам усходнеславянскіх літаратур таксама невядомы...

Заадно трэба адзначыць, што калі школьныя п'есы С. Васілёнак налічвае дзесяткамі, то вершы XVI-XVIII стст. — проста сотнямі (гл. стар. 262). Зноў такі шкада, што аналізуюцца яны толькі ў «адзінкавых узорах», ды і то павярхоўна.

Надта «арыгінальна» апісвае С. Васілёнак і жанры старажытнай беларускай літаратуры, а таксама ўздзеянне на іх народна-паэтычнай творчасці. Да гэтай драматургіі ён адносіць «п'есы, пераважна школьныя драмы, «камедыі», рознага роду «дзеі», містэрыі, інтэрмедыі і інш.» (стар. 81). Яны ўзніклі нібыта «ўжо ў XVI ст. **на аснове народнай драматычнай творчасці»** (там жа). прычым большасць з іх «настолькі была цесна звязана з народнай драматычнай творчасцю», што «іх часам **цяжка адрозніць** ад вуснай народнай драмы». «Не выпадкова,—рэзюмуе С. Васілёнак.—**адны і тыя ж школьныя драмы** і інтэрмедыі называюцца ў навуковай літаратуры **то народнымі, то літаратурнымі творамі»** (стар. 169). У гэтых п'есах, аказваецца, **«як правіла**, сюжэт адсутнічае» (стар. 248); канстатуецца таксама **«адсутнасць цвёрдага тэксту** ў вусных **і часткова ў пісьмовых творах»**, што «непазбежна **рабіла акцёра сааўтарам п'есы»** (там жа). У давяршэнне С. Васілёнак адрознівае ў беларускай літаратуры эпохі феадалізму жанр камедыі і інтэрмедыі. «Рост сацыяльных супярэчнасцей» прывёў, сцвярджае ён, «да расшырэння інтэрмедый, а пазней і да ўтварэння асобых самастойных **выкрывальна-шутаўскіх п'ес»** (стар. 166). «Камедыямі» ж, заяўляе С. Васілёнак, у старыну «называліся п'есы, у аснове якіх ляжала **якая-небудзь гумарыстычная забаўная гісторыя** або **анекдот»** (там жа).

Ніколі школьныя драмы не ўзнікалі на аснове народнай творчасці (гэта датычыць толькі раду інтэрмедый), а таму змешваць іх, гэтыя тыповыя ўзоры школьнай схаластыкі, з народна-паэтычнымі творамі ніхто да С. Васілёнка і не мог. Ён жа змешвае не толькі гэта, але і старажытнае паняцце «камедыі» з сучасным. (Напрыклад, у «Камедыі прытчы аб блудным сыне» С. Полацкага, як вядома, няма нічога гумарыстычна-забаўнага, тым больш анекдатычнага). І зусім ужо незразумела, як гэта, на думку С. Васілёнка, можа адсутнічаць «цвёрды тэкст» «у пісьмовых творах»...

Нават з гэтага відаць, што «новага» ўнёс С. Васілёнак у даследаванне беларускай драматургіі эпохі феадалізму, а таксама і тое, як ён у радзе выпадкаў «раскрывае» сувязь літаратуры з фальклорам.

Ідэалістычна гучыць сцвярджэнне С. Васілёнка аб тым, што «ўзнікненне беларускай літаратуры звязана з утварэннем **беларускай культуры»** (стар. 79). Нельга згадзіцца таксама і з тым, што да літаратуры гістарычнага зместу XIV-XVI стст. ён адносіць «летапісныя, а таксама рознага роду публіцыстычныя рукапісныя і друкаваныя, мемуарныя, эпісталярныя і іншыя творы на **грамадска**-гістарычныя тэмы, у якіх **не адлюстравана класавая і вызваленчая барацьба»** (стар. 118). Гэта пярэчыць сутнасці лепшых мастацка-гістарычных твораў і адначасова ўказвае на далёкае ад ідэалу дзяленне літаратурных і фальклорных твораў на тыя ідэйна-тэматычныя групы, якія прапануе з такой прэтэнцыёзнасцю С. Васілёнак (гл. стар. 85, 278).

Такія ж неабгрунтаваныя і дэкларатыўныя сцвярджэнні С. Васілёнка аб тым, што «самым распаўсюджаным жанрам беларускага фальклору была ў той час (у XIV-XVI ст. — **П. А.**) казка (чаму не песня?—**П. А.**) (стар. 57); што «быліны на Украіне паступова **перартваралiся** ў думы, гістарычныя песні і песні-быліны» (стар. 65); што менавіта к XVI-XVIII ст. адносяцца такія прымаўкі і прыказкі, як «Уцякаў ад пана, а папаў да войта», «Пану і сабаку ўсе вольна», а таксама песні «Гей, збірайся, хлопцы жвавыя» і інш. (гл. стар. 171, 172 і інш.), хаця яны па свайму ідэйнаму зместу бліжэй за ўсё стаяць да фальклору сярэдзіны XIX ст. Тут не хапае стараннага даследавання, навуковых доказаў, а без іх гістарычны прынцып вывучэння фальклору не прасунецца наперад, будзе заставацца дэкларацыяй. Адзначым, што надта многа суб'ектыўнага ёсць у размеркаванні фальклорнага матэрыялу па гістарычных перыядах і ў хрэстаматыі «Вусная паэтычная творчасць рускага народа», складзенай С. Васілёнкам і В. Сідзельнікавым і выдадзенай Маскоўскім універсітэтам у 1954 г., якую С. Васілёнак лічыць (гл. стар. 10—11) «канчаткова замацаваўшай» «гістарычны прынцып» у вывучэнні фальклору. Як далёка гэта ад ісціны!

С. Васілёнак многае наабяцаў у распрацоўцы літаратурных узаемасувязей усходніх славян, а таксама беларуска-польскіх і беларуска-літоўскіх сувязей, але і ў гэтым пытанні не толькі не ўнёс нічога новага, але не скарыстаў нават зробленага да яго. Хіба і без разглядаемай работы невядома, што беларуска-літоўскія культурна-літаратурныя сувязі найбольш выразна праявіліся ў так званых літоўскіх (па сутнасці беларуска-літоўскіх) летапісах? Хіба не было вядома, што руска-беларускія літаратурныя сувязі XIV-XVII стст. адлюстраваліся на многіх летапісных аповесцях гераічнага характару, а таксама ў вершаскладанні і драматургіі? Польска-беларускія ж літаратурныя сувязі ў рабоце С. Васілёнка абмежаваны толькі галаслоўным сцвярджэннем аб тым, што польская літаратура, «у прыватнасці, вершаскладанне і драматычная творчасць у Польшчы, мелі станоўчае ўздзеянне на культурнае і літаратурнае жыццё Беларусі і Украіны» (стар. 137), але ў далейшым аб гэтым не гаворыцца ні слова і толькі бегла ўпамінаецца аб уплыве польскіх хронік на беларускія летапісы (стар. 249—250).

Своеасабліва разглядаюцца С. Васілёнкам украінска-беларускія літаратурныя сувязі XIV-XVIII стст. Ён, быццам бы па прыкладу акадэміка А. Бялецкага, «пры вывучэнні гісторыі беларускай літаратуры эпохі феадалізму» спыняецца **«амаль на ўсіх** колькі-небудзь важных творах XIV-XVII стст., **незалежна ад таго**, дзе яны пісаліся і друкаваліся—у Беларусі ці на Украіне, так як яны... у аднолькавай меры належалі беларусам і ўкраінцам» (стар. 14).

Па-першае, А. Бялецкі ніколі так не ставіў гэтага пытання (не выпадкова С. Васілёнак і не робіць адпаведнай спасылкі на крыніцу, а проста прыпісвае вядомаму вучонаму сваю суб'ектыўную «ідэю»), а, па-другое, сам С. Васілёнак не адмаўляе таго, што ў XIV-XVII стст. побач з агульнымі для братніх народаў беларуска-украінскімі літаратурнымі творамі «развівалася самабытная ўкраінская і беларуская паэтычная творчасць» (стар. 134). І ўсё ж аўтар работы не патурбаваўся хоць бы ў межах вядомага правесці мяжу паміж уласна беларускай і ўкраінскай літаратурай (да чаго, дарэчы, заклікаў А. Бялецкі), а зваліў усё, як кажуць, у адну кучу. У выніку да беларускіх пісьменнікаў ён аднёс і І. Вышэнскага (зазначым, што гэты ўкраінскі пісьменнік-палеміст жыў больш не на Украіне, як сцвярджае С. Васілёнак, а на Афоне), і К. Зіноўева (вершы якога безагаворачна аб'яўляюцца «глыбока народнымі»), і К. Стаўравецкага, і нават Ф. Пракаповіча.

Такое спрошчанае разуменне ўкраінска-беларускіх літаратурных узаемасувязей XIV-XVII стст. дало «размах» С. Васілёнку: ён параўнальна дэталёва разглядае не толькі даволі грунтоўна ўжо вывучаную палемічную літаратуру, але і вершы Зіноўева, і павучальны зборнік «Перло многоценное» К. Стаўравецкага, які яўна памылкова адносіцца С. Васілёнкам да бытавой літаратуры (гл. стар. 259—262), а ўкраінскім вершам на пахаванне Сагайдачнага адводзіцца аж шэсць з лішкам старонак (229—235). У той жа час уласна беларускія вершы застаюцца ў ценю, у прыватнасці зусім не разглядаюцца гісторыка-патрыятычныя вершы-песні «Из-за Слуцка, из-за Клецка», «Ой колы б, колы» і інш., а таксама не ўдзяляецца ўвагі ўплыву Скарыны на ўкраінскую кніжнасць XVI-XVII стст. і г. д. «Уваскрэсенне Хрыстова» ж — яскравы факт украінска-беларускіх літаратурных сувязей XVIII ст. — аб'яўляецца беларускім арыгінальным творам, які нібыта мае «варыянт» і «на ўкраінскай мове» (гл. стар. 243), хаця ў нашым літаратуразнаўстве сцвярджаецца процілеглае.

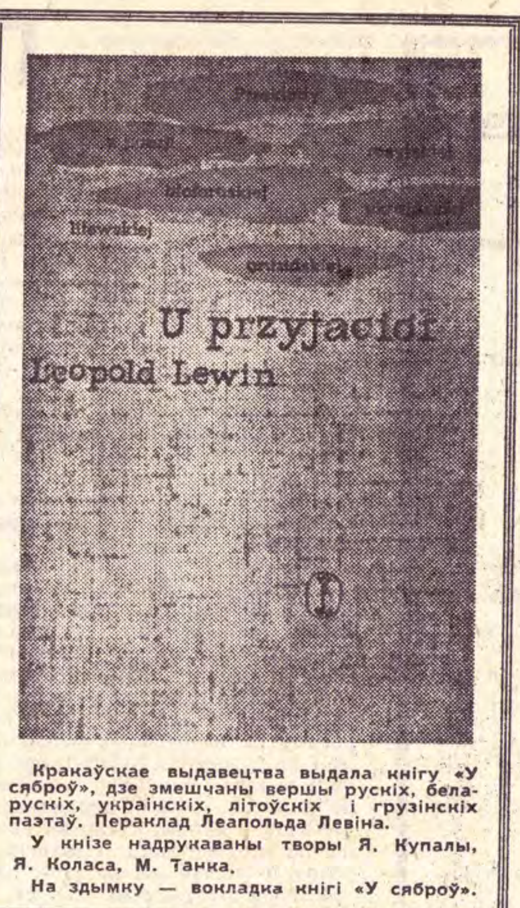
С. Васілёнак, як ужо адзначалася, многа шуму ўзнімае вакол вырашаных ужо праблем і выкрытых «канцэпцый», але ў той жа час праяўляе «скромнасць» пры вырашэнні сапраўдных праблем, абмяжоўваючыся толькі гучнай рэкламай. Напрыклад (дакладней, яшчэ адзін прыклад), ён заявіў аб намеры «дакрануцца пытання аб асаблівасцях развіцця рэалізму ў беларускай літаратуры эпохі феадалізму» (стар. 31), але ўдзяліў гэтай важнай і надзённай праблеме толькі некалькі агульных фраз.

Многае спрэчнае можна было б адзначыць і ў перыядызацыі беларускага фальклору і літаратуры, якую прапануе С. Васілёнак. Яна ў некаторай меры новая, але не адпавядае навуковым патрабаванням і толькі яе аўтару ўяўляецца «навукова апраўданай» (стар. 21).

Зразумела, у рабоце С. Васілёнка ёсць і станоўчыя моманты, але яны зацямняюцца адзначанымі і многімі падобнымі неадзначанымі памылкамі, скажэннямі, супярэчнасцямі, націжкамі, недапушчальнымі ў навуковым даследаванні. Кніжцы надта шкодзіць і хаатычнасць выкладу, і не ў меру прэтэнцыёзны тон, і празмерны палемічны «запал» без усялякай на тое падставы, а таксама нездавальняючы стыль.

Шкада, што выдавецтва Маскоўскага універсітэта выпусціла ў свет кніжку С. Васілёнка сырой, у многіх адносінах непрадуманай і неадрэдагаванай. Яна ўносіць у беларускае літаратуразнаўства і фалькларыстыку многа блытаніны і антынавуковых сцвярджэнняў, а таму ні ў якім разе не можа быць вучэбным дапаможнікам.

П. АХРЫМЕНКА,
прафесар, доктар філалагічных навук.
Гомель.

Кракаўскае выдавецтва выдала кнігу «У сяброў», дзе змешчаны вершы рускіх, беларускіх, украінскіх, літоўскіх і грузінскіх паэтаў. Пераклад Леапольда Левіна.

У кнізе надрукаваны творы Я. Купалы, Я. Коласа, М. Танка.

На здымку — вокладка кнігі «У сяброў».

АЛЬМАНАХ ПАВІНЕН БЫЎ РАСКАЗАЦЬ...

З АРХІЎНЫХ ПАЛІЦ

У канцы 1923 года пры Першым беларускім дзяржаўным тэатры з мэтай павышэння культуры і майстэрства акцёраў быў арганізаваны «гурток самадзейнасці». Па ініцыятыве мастацкага кіраўніка Е. Міровіча гуртоўцы пачалі збіраць матэрыял для выдання альманаха-штогодніка «Беларускае мастацтва».

У канцы 1923 года газета «Савецкая Беларусь» паведамляла, што першая кніга штогодніка «Беларускае мастацтва» падрыхтавана да друку. У склад рэдкалегіі ўвайшлі: Зм. Бядуля, Е. Міровіч, Я. Дыла, Я. Рамановіч і інш. Аднак па невядомых прычынах альманах не ўбачыў свету.

Беларускія тэатразнаўцы лічылі, што матэрыялы гэтай кнігі загінулі ў час Вялікай Айчыннай вайны. Але нядаўна супрацоўнікі Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР, разбіраючы архіў вядомага беларускага тэатральнага дзеяча і драматурга Я. Дылы, натрапілі на макет першай кнігі «Беларускае мастацтва».

У альманаху 24 машынапісныя артыкулы. Тытульны ліст выканан літаграфскім спосабам. Уверсе з левага боку — фотаздымак памяшкання Беларускага тэатра. Пад ім надпіс: «Беларускае мастацтва»—штогоднік Беларускага Дзяржаўнага Тэатру, кніга I (1921—24)». Унізе з правага боку паведамляецца, што гэта «першае беларускае багата ілюстраванае мастацкае выданне, прысвечанае мінуламу і сучаснасці беларускага тэатра і беларускага мастацтва наогул».

На адваротным баку тытульнага ліста апісваецца вонкавы выгляд альманаха. Паведамляецца, што ў літаратурным раздзеле змесцяць свае творы беларускія пісьменнікі: Цішка Гартны, Ясакар, Міх. Грамыка, А. Паўловіч, Я. Рамановіч, М. Міцкевіч і іншыя; убачаць свет нідзе не друкаваныя раней творы М. Багдановіча. Пералічваюцца артыкулы па гісторыі развіцця беларускага тэатра і беларускаму мастацтву Зм. Бядулі, М. Гарэцкага, М. Красінскага і інш. Альманах меркавалася багата ілюстраваць.

«Усё выданне, — гаворыцца далей, — будзе аздоблена вытрыманымі ў беларускім стылі віньеткамі і рысункамі. У аддзеле гумару і сатыры «Чортава вока» — шаржы і карыкатуры.

Дэталёвае знаёмства з артыкуламі зборніка паказвае, што яны не страцілі цікавасці і дагэтуль. Вялікую навуковую каштоўнасць маюць даследчыя працы Змітрака Бядулі «Драматычныя элементы ў жыцці і творчасці нашых продкаў», «Праз «учора» ў «заўтра» (некалькі слоў аб нашых танцах)», «Батлейка», нарыс Ул. Галубка аб вандроўнай трупе, якой ён кіраваў.

Зборнік складаецца прыкладна з такіх раздзелаў: старажытны і сучасны беларускі тэатр, народныя гурткі мастацкай самадзейнасці, беларускія хоры, музыка і танцы, мастацкая прамысловасць Беларусі і мастацкія творы.

Артыкул А. Паўловіча «Сялянка» В. Дуніна-Марцінкевіча на мінскай сцэне» і ўспаміны невядомага аўтара аб «Таварыстве беларускай драмы і камедыі» ярка характарызуюць дзейнасць тэатраў на Беларусі ў перыяд паміж 1905 — 1920 гг.

Тагачаснаму Першаму беларускаму дзяржаўнаму тэатру прысвечана восем артыкулаў. Аўтары разглядаюць творчы шлях тэатра, яго выхаваўчае значэнне, расказваюць аб «гуртку самадзейнасці» і аматарскім аркестры БДТ-1.

Багаты матэрыял у зборніку аб мастацкіх гуртках, якія дзейнічалі на Случчыне, Чэрвеншчыне, Магілёўшчыне, у Вільні і Мінску да Кастрычніцкай рэвалюцыі і ў першыя гады Савецкай улады.

Музыцы і іншым відам мастацтва прысвечаны артыкулы «Беларускі музычны тэхнікум» Ю. Дрэйзіна, «Пройдзены шлях» (аб хоры Ул. Тэраўскага) К. Пуроўскага, «З гісторыі мастацкай прамысловасці на Беларусі» З. Даўгяла і інш.

Найбольш цікавыя і каштоўныя матэрыялы альманаха будуць апрацаваны і змешчаны ў чацвёртым выпуску зборніка «Беларускае мастацтва».

С. ПЯТРОВІЧ.

ПРЫСВЕЧАНА ЖАНОЧАМУ ДНЮ

Міжнароднаму дню жанчын прысвечана вялікая кніжная выстаўка, якую падрыхтавалі работнікі бібліятэкі імя Ул. І. Леніна. Прыцягвае ўвагу наведвальнікаў артыкул Ул. І. Леніна аб становішчы жанчын, артыкул «Сацыялізм прыйдзе да перамогі толькі разам з жанчынай-пралетаркай» К. Цэткін, зборнікі «Нашы сучасніцы», «Слаўныя бальшавічкі», «Жанчыны ў рэвалюцыі» і іншыя.

Многія брашуры расказваюць аб гераічных справах савецкіх жанчын у гады Вялікай Айчыннай вайны і мірнага будаўніцтва.

КЛУБ ФОТААМАТАРАЎ

Пры Віцебскім абласным доме народнай творчасці і абласным аддзяленні Саюза журналістаў створаны клуб фотааматараў горада на грамадскіх асновах. Старшынёй савета клуба выбраны пенсіянер, старэйшы фотааматар П. І. Папоў. Клуб арганізуе кваліфікаваныя кансультацыі для наведвальнікаў, сустрэчы з віднейшымі фотамайстрамі Віцебска і Мінска, а таксама тэматычныя выстаўкі работ фотааматараў.

Наш міжнародны каментарый

У Англіі выйшла брашура «Значэнне Берліна» з картай, на якой польскія і савецкія землі, размешчаныя на ўсход ад граніцы па Одэру — Нэйсе, называюцца «тэрыторыямі, падапечнымі Польшчы і СССР».

(З газет).

Кепская літаратура...
Патыхае ад брашуры

І крывёю, і пагостам,
І славутым «дранг нах остэн»!

Мал. **М. ЖЫТНІЦКАГА.**

ВЫСТАЎКА ТВОРАЎ С. КАТКОВА

У Мінску арганізавана выстаўка беларускага мастака Сяргея Пятровіча Каткова ў сувязі з 50-годдзем з дня нараджэння.

На ёй прадстаўлена каля 300 яго твораў. З іх больш як 150 адносіцца да перыяду Вялікай Айчыннай вайны. Гэта франтавыя накіды, замалёўкі, зробленыя ў перапынку паміж баямі. Упершыню яны экспанаваліся ў толькі што вызваленым ад гітлераўцаў Каўнасе на выстаўцы Трэцяга беларускага фронту. Цікавыя замалёўкі з франтавых дзённікаў: «Наступленне ў разгары», «Адпачынак у дарозе», «Даваяваліся». Удзельнік вайны з Японіяй С. П. Каткоў зрабіў многа эскізаў, накідаў аб гэтых памятных падзеях: «Далёкі Усход», «Палонны японец», «Адваяваўся», «Ручай сярод сопак», «9 верасня».

Работы пасляваеннага перыяду «Лагойскі матыў», «Свіслач», «Вясна», «Снег растаў», «Лошыца», «Радыятарны завод» адлюстроўваюць блізкую сэрцу родную беларускую прыроду. Каткоў—сапраўдны пясняр беларускай прыроды. Вось перад намі «Мосцік». Вада так і плешчацца пад ім, быццам пераліваючыся рознымі колерамі вясёлкі. Казачныя мясціны! У іх штосьці блізкае, роднае, сапраўды беларускае.

Цяпер С. П. Каткоў працуе над серыяй індустрыяльных пейзажаў «Новабудоўлі Мінска».

(БЕЛТА).

Падзеі, факты, навіны

☐ «Наша краіна ад выбараў да выбараў» — так называецца стэнд, абсталяваны ў агітпункце Старасельскага выбарчага ўчастка Шклоўскага раёна. Стэнд прыцягвае ўвагу выбаршчыкаў.

Вечарамі ў агітпункце праводзяцца розныя мерапрыемствы. Тут нядаўна прачытаны лекцыі «Савецкая выбарчая сістэма—самая дэмакратычная ў свеце», «Стварэнне матэрыяльна-тэхнічнай базы камунізма—галоўная эканамічная задача». Лекцыі і гутаркі праводзяць агітатары А. Мацюшэўскі, П. Алейнікаў, А. Глявіцкі і інш.

☐ Ля ўваходу ў чырвоны куток Мінскага вагоннага дэпо вісела прыгожая афіша. Рабочыя дэпо запрашаліся на лекцыю «Мінск у 1962 годзе».

У чырвоным кутку вагоннага дэпо часта наладжваюцца лекцыі аб мастацтве, літаратуры. З захапленнем слухалі чыгуначнікі лекцыі «Жыццё і творчасць П. І. Чайкоўскага», «А. П. Чэхаў — вялікі рускі пісьменнік».

Чырвоны куток часта наладжвае культпаходы ў кіно і тэатры.

☐ У 1960 годзе ў вёсцы Плотніцы Столінскага раёна быў адкрыт спецыялізаваны кніжны магазін. Літаратура, якая паступае ў сельскую кнігарню, ніколі не залежваецца. Не было яшчэ выпадку, каб загадчыца кніжнага магазіна Люба Радцэвіч не выканала сваіх планаў. Часта яна са стосікам кніг ідзе на фермы да калгаснікаў. Такія паходы даюць добрыя вынікі.

ПРАДАДЗЕНЫЯ НЯВЕСТЫ

ФЕЛЬЕТОН

Зробім невялічкі экскурс у недалёкае мінулае.

...На грудзях у маладога чалавека шыльда: «Шукаю месца пад шчаслівым небам Амерыкі».

Прадавец газет супакойвае беспрацоўнага:

— Неўзабаве вызваляецца крэсла прэзідэнта. Вы, як свабодны грамадзянін ЗША, маеце права прэтэндаваць на месца Айка.

Гэтая крытыка з'явілася ў Цэнтральным парку Нью-Йорка ў час апошніх прэзідэнцкіх выбараў. Яна трапна высмейвала так званы амерыканскі лад жыцця, дзе, як пішуць буржуазныя прапагандысты, кожны можа знайсці месца ў жыцці, кожны мае вялікія правы.

Возьмем, напрыклад, тое ж жаночае пытанне.

Ці амерыканскія жанчыны не маюць такога ж права, як і мужчыны, карыстацца бестэрміновым адпачынкам? Больш таго, ім аддаецца перавага: першымі яны атрымліваюць гэтае права, бо іх раней, чым мужчын, «вызваляюць» ад працы і апошнімі прымаюць. Няхай, маўляў, больш гуляюць, няхай сабе дыхаюць свежым паветрам «пад шчаслівым небам Амерыкі».

Ужо не будзе цяпер скардзіцца нейкая Юта Шэрлі, што рэдка бачыць свайго мужа. Цяпер часу ў іх абодвух колькі хочаш. І цяпер яны разам шпацыруюць па горадзе ў пошуках працы. Дык ці ж гэта не раўнапраўе? Ва ўсякім разе большае раўнапраўе, чым тады, калі яны працавалі на фабрыцы, бо за той жа вытворчы працэс жанчына атрымлівае ніжэйшую аплату за мужчыну.

Затое вось ужо за варотамі фабрыкі і мужчына і жанчына карыстаюцца аднолькавымі правамі: аднолькава ім можна бясплатна — і ўдзень і ўвечары — любавацца рэкламай «амерыканскага раю», народжанага «эканамічным цудам», разглядаць багатыя вітрыны магазінаў, глытаць слінку каля рэстарана пад назвай «Добрага апетыту!»

— От зірні, — кажа Майкл сваёй Элеаноры, — ці ж гэта не краіна эканамічнага цуду?

Яны нібы прыраслі да вітрыны. Жывы манекен тут жа смажыць яешню з кілбасой на электрапатэльні.

— Ах, смачна!

Але хоць бачыць вока, а да зуба далёка...

Колькі такіх «шчаслівых» парачак пад бласлаўленым амерыканскім небам!

Гоўдсміты і Ландсдэйлы, Браўны і Поўлінгі, Морысаны і Компстаны — яны ну проста не ведаюць, як выкарыстаць такую свабоду, куды падзець такое багацце вольнага часу?

— Эх, мне б мець якую працу! — скардзіцца жонка.

— Вунь жонка мільянера Джэксана таксама не працуе і не думае скардзіцца. А ты... Ты забыла, што ў нас раўнапраўе, — ушчувае муж...

— Мне б хоць якую працу!— доўга марыла і Эржэбет. — Тады б і замуж выйшла.

Эржбет была прыгажуняй, і ёй пашанцавала. Ёй выпала шчасце праслаўляць з тэлеэкрана лепшае ў свеце мыла «Экстра». Паказвалася яна перад тэлеглядачамі пакрытая мыльнай пенай у задужа спакуслівай позе. Разам з цудадзейным мылам яна рэкламавала сваю эластычную скуру.

І раптам сенсацыя. Эржэбет выскачыла замуж за нейкага перастарэлага галантарэйнага караля. А праз месяц яшчэ адна сенсацыя: кароль адправіўся ў царства нябеснае, пакінуўшы завяшчанне: усе яго багацці аддаць на ўтрыманне любімых яго сабак і нейкаму сабачаму клубу. Так прыгажуня Эржэбет засталася, як кажуць, пры пікавым інтарэсе. У канторы тэлестудыі ёй паглядзелі ў зубы і сказалі: прадэманструйце зубны элексір і хопіць. Маўляў, лішняга і свінні не ядуць.

Рэкламныя тыя кадры круцяць і цяпер, а вось Эржэбет ужо больш года круціцца сярод такіх жа, як яна, «вольных птушак», што ніяк не могуць звіць сваё сямейнае гняздзечка. Бо каму з мужчын, асабліва беспрацоўных, патрэбна жонка, якая сама сябе не пракорміць. Атрымліваецца па старадаўняй беларускай прыказцы: адзін Сцяпан — заўсёды пан, а калі і нястача, дзіця не заплача.

Што ж датычыцца рыцарскіх адносін, дык «вольныя птушкі» не могуць паскардзіцца на іх адсутнасць.

Гэтыя жанчыны не знайшлі месца ў жыцці? Затое ім паджэнтльменску саступаюць месца ў трушчобах ці ў начлежках, дзе на каменных падлогах покатам спяць на роўных правах і мужчыны і жанчыны. Ім саступаюць месца і на лаве падсудных. Пра гэта сведчыць і афіцыйная статыстыка ЗША.

Ці не гэтыя відавочныя факты даюць падставы прапагандыстам амерыканскага ладу жыцця патэтычна ўсклікаць: «Дзе яшчэ вы знойдзеце такую краіну неабмежаваных магчымасцей?»

І мы ўслед за імі з няменшай узнёсласцю пытаемся: дзе, у якой краіне вы можаце знайсці гэтулькі каралёў? У Злучаных Штатах, акрамя караля «рок-н-рола», ёсць яшчэ каралі прэсы, нафты, сталі, аўтамашын, атамныя, гарматныя каралі... Ну, а там, дзе каралі, ёсць і каралевы. А каралевай у Штатах можа стаць любая жанчына. Вядома ж, свабода! Абы толькі не пярэчыў кароль!

От, напрыклад, амерыканскі кароль азбесту Томі Манвіль. Карыстаючыся неабмежаванай свабодай, ён меў (афіцыйна) адзінаццаць жонак. І кожная—каралева!

От яны пазіраюць на нас са старонак часопіса. Гэта цэлая партрэтная галерэя прададзеных каралю нявест. За імі палявалі фотарэпарцёры, іх рэкламавалі побач з галівудскімі зоркамі, бізнесменамі і кангрэсменамі...

Першая прададзеная нявеста прабыла каралевай аж адзінаццаць год. Потым кароль азбесту вырашыў ашчаслівіць сакратарку свайго бацькі і зрабіў яе каралевай... на 16 дзён.

Праз нейкі час з'явілася ўжо трэцяя каралева. Апісваць яе не будзем. Скажам толькі, што яна заняла першае месца па прыгажосці на конкурсе прыгажунь у Каларадзе. Праз 9 месяцаў яе замяніла 17-гадовая танцоўшчыца. Яна пабыла каралевай 26 гадзін і саступіла месца сваёй сястры. 28 дзён сястра пабыла каралевай і перадала эстафету ўжо шостай. Гэта была 20-гадовая «каралева прыгажосці» (Ёсць і такія каралевы ў ЗША!).

З сёмай — семнаццацігадовай (паспела двойчы развесціся) перастарэлы Томі ажаніўся на два дні. Сем гадоў пабыла каралевай восьмая жонка. Дзявятая — спявачка — 3 тыдні. Дзесятая — трохі больш года.

Ну чым не Сіняя Барада?

І вось ён кароль! (Глядзіце фота). Ён ужо, як бачыце, дыхае на ладан. Цяжкая хвароба крыві прыкавала яго да пасцелі. Лепшыя дактары не могуць паставіць караля на ногі. Новая прададзеная нявеста шчасліва ўсміхаецца. Яна адзінаццатая і, па ўсім відаць, апошняя каралева. Яна мае шансы атрымаць спадчыну. Вядома, калі кароль перад тым, як развітацца з марным светам, не адпіша мільёны сваім сабакам. Дарэчы: больш любімым.

Вось яно, тыповае амерыканскае шчасце. Вось яно, жаночае права ў краіне «свабоднага свету».

Прагрэсіўны амерыканскі пісьменнік В. Нэсбі ў свой час пісаў:

«Раўнапраўе жанчын (у ЗША) не прывядзе к добраму. Я дужа высокай думкі пра жанчыну, каб дазволіць ёй акунуцца ў тую гразь, якая ў нас называецца дзяржаўнай «палітыкай». Мяркуйце самі: жанчына ж страціць да сябе ўсякую павагу, калі стане палітыканам. Ці ж можна быць членам сената і адначасова паважаць сябе? Уявіце сабе вашых дачок, якія б'юцца з-за «цёпленькіх» мясцінак, якія бяруць хабар або тэрарызуюць выбаршчыкаў? Уявіце сабе вашых жонак, якія ідуць на афёру, якія спойваюць выбаршчыкаў (каб забяспечыць сабе перамогу), якія крадуць народныя грошы і займаюцца іншымі брыдкімі справамі, з якіх заключаецца так званая дзейнасць «дзеля дабра народу» ў нашай краіне».

Пісьменнік як у ваду глядзеў... (Атлантычную, каламутную!).

Л. ВІРНЯ.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.

Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. І. БУТАКОЎ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, В. Ул. ІВАШЫН, А. Н. МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), П. Ф. ПРЫХОДЗЬКА, Р. К. САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), М. Г. ТКАЧОЎ, І. З. ШАРАХОЎСКІ, І. Б. ШАЦІЛА, Р. Р. ШЫРМА.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР, Минск.

Адрас РЭДАКЦЫІ: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі—3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, адказнага сакратара—3-25-25, аддзела літаратуры—3-20-54, аддзела мастацтва—3-24-62, аддзела культуры—3-22-04, выдавецтва—3-19-52, бухгалтэрыі—3-11-03.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: у аўторак і пятніцу.

АТ 10669

Друкарня выдавецтва «Звязда».